

SHDM สถาบันพอดี
FOUNDATION SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (IS-J)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2568

Vol 2, No.3 March 2025

ISSN 3027-8023 (Online)

shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081-745-4336

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสารสถาบันพอดี

Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2568

Vol. 2 No. 3 March 2025

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่น ๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษาศาสตร์
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษาศาสตร์ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333
อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติ บัญเจื้อ
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรรณพ พงษ์วาท
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชญา สุขสมจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรานุกร
พลเอก ดร.สมคิด ทับทิม
ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงศ์
ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
ดร.ลัดดา ไทยปรีชา
ดร.อาริยา ภูระหงษ์
ดร.พลอยทราย โอฮาม่า
ดร.กาญจนา โพธิวิษยานนท์
ดร.สมเกียรติ มาลาภรณ์
ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสุวรรณโคโพธิ์
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริญญา ฐูปกระจ่าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท
พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์
ดร.สิริกร อมฤตวาริน
ดร.ศาสวัต มูลฐาน
ดร.รวิช ตาแก้ว
ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม
ดร.วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์
ดร.สิรินทร์ กัญยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา ทริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง	คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร	คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริเวท วรธณโกวิท	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราชินราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ตรี บุญเจือ	สำนักงาน กสทช.
ดร.ยุทธภรณ์ พินิจ	คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง	โรงพยาบาลพญาไท สาขาศรีราชา
พันเอกหญิง ดร.สุดารัตน์ น้อยแรม	ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ดร.ประเสริฐ สุขศาสน์กวิน	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
พันตำรวจโทหญิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป
นางเพ็ญพักต์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำวารสาร

พระศรีสังฆญาณมุนี (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (พระมหามหามุนี ปุริสุตโตโม (ผศ.ดร.))	สาขาพุทธศาสนา และปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธร (พระมหาเกียรติศักดิ์ กิตติปาโล (ดร))	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธร (พระมหาวุฒิชัย เพชรทองมา),ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร (ดร.)	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหานรินทร์ สุรปัญญา (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาอดุล มากดี (ผศ.ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร (ดร.)	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชชโย (ดร.)	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไชยา หัตถประกอบ (ดร.)	สำนักงานครูพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระจาดุรงค์ ชูศรี (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมแสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
	วิทยาเขตนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อำนวยการ มีราคา วิทยาลัยพิษณุบัณทิต	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยเขตนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาสิณี แสงมุกดา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรังกูร วรบำรุงกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มจร.	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.วินัยธร วิชัยดิษฐ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สุทธิพงศ์ บุญผดุง คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัชชัย ชูคง วิทยาลัยพิษณุบัณทิต	
ดร.มนัญญา สอนโพนงาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	
ดร.กฤตสุขชิน พลเสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน	
ดร.สมเจต หลวงกัน วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ	
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วรรณภา พ่วงพร้อม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.ณทิพรดา ไชยศิลป์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ดร.ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข	
ดร.จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต ๑๔	
ดร.พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ดร.ศุภิสรา บัวงาม นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา	
ดร.สิริพร ครองชีพ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ดร.อดิเรก โลกะนัง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี	
ดร.โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข	
ดร.กรรณา มธูลาภรังสรรค์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย	
ดร.ปิยพัชร์ สถิตปรีชาโรจน์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร	
ดร.ปุ่นยวัฒน์ เหล่าจุม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
ดร.สุดิธินีย์ ทองจันทร์ นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ	
ดร.เอกลักษณ์ เฟื่องพรหม ศูนย์พอเพียงศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย	
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารสถาบันพหุติ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม 2568 ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักวิจัย นักวิชาการ และคณาจารย์จากหลากหลายสถาบันการศึกษา รวมทั้งนักวิชาการอิสระที่สนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังได้รับความเมตตาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา เป็นที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ประเมินบทความ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพของวารสารให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal Citation Index Centre (TCI)

บทความในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 4 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง 1) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านผ้าทอพื้นเมือง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา และ 4) เป้าหมายการพัฒนาจากภายในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ส่วน บทความวิชาการ ได้แก่ เรื่อง อธิษฐานบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท และการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 15 : ปลุกป่าในใจคน เป็นการวิเคราะห์แนวคิดพระราชดำริ "ปลุกป่าในใจคน" โดยใช้กรอบของปรัชญาสิ่งแวดล้อม ปรัชญาคุณธรรม และพุทธปรัชญา พร้อมเสนอโมเดล C.A.R.E. ได้แก่ Consciousness, Action, Resilience และ Ecosystem เป็นแนวทางบูรณาการการอนุรักษ์ธรรมชาติกับการพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

บทความทั้งหมดในวารสารฉบับนี้ได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญตามระบบมาตรฐานของวารสาร โดยให้ความสำคัญกับความสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของวารสาร และการส่งเสริมองค์ความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในหลากหลายบริบท กองบรรณาธิการได้พิจารณาคุณภาพของบทความเบื้องต้นก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านประเมินอย่างรอบด้าน เพื่อให้กระบวนการคัดเลือกเป็นไปตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความในฉบับนี้จะมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ทั้งด้านการศึกษา การบริหาร ปรัชญา และพัฒนาสังคมไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านผ้าทอพื้นเมือง อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” โดย **ผศ.ดร.นพดล ดีไทยสงค์** บทความวิจัยฉบับนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงการจัดจำหน่ายผ่านตลาดดิจิทัล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านยังขาดความทันสมัยและอัตลักษณ์ที่โดดเด่น จึงได้มีการเสนอแนวทางการตลาด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจและถ่ายทอดองค์ความรู้ 2) การตั้งเป้าหมายและยกระดับมาตรฐาน 3) การวิเคราะห์ตลาดและ

ควบคุมต้นทุน 4) การใช้กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ และ 5) การขยายตลาดผ่านผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและสื่อดิจิทัล กระบวนการทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน

บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” โดย **จรัญ โสสว่าง, ดร.โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ และ ผศ.ดร.ในตะวัน กำพอม** บทความวิจัยฉบับนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านจิตลักษณะ สมรรถนะเชิงบริหาร และความสัมพันธ์ระหว่างสองปัจจัยนี้ในกลุ่มบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า จิตลักษณะ เช่น การมุ่งอนาคต การควบคุมตนเอง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะเชิงบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาสะท้อนถึงความสำคัญของการส่งเสริมคุณลักษณะทางจิตที่เอื้อต่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

บทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา” โดย **จุฑามาส ธีรภาพสถาพร และ ผศ.ดร.ในตะวัน กำพอม** บทความนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณในลักษณะการสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการ และความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว ผลการวิจัยชี้ว่า ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับยุคดิจิทัล เช่น ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการวางวิสัยทัศน์อย่างเป็นระบบ มีแนวโน้มที่จะบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการวางแผน การนิเทศ และการพัฒนาหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

บทความวิจัยเรื่อง “เป้าหมายการพัฒนาจากภายในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย **ดร.ชิสา กัญยาวิริยะ และ ดร.สิรินทร์ กัญยาวิริยะ** บทความนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปรัชญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (Inner Development Goals: IDG) บนฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเน้นความสมดุล ความยืดหยุ่น และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ผลการศึกษานำเสนอ ADEP Model ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ A – Adaptive Structure, D – Dynamic Balance, E – Exploratory Learning และ P – Postmodern Pragmatism เพื่อเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะภายในของมนุษย์ให้สอดคล้องกับความซับซ้อนของโลกยุคใหม่ และเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีรากฐานเชิงปรัชญา

บทความวิชาการเรื่อง “อริษฐานบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท: การวิเคราะห์เชิงปรัชญา” โดย **ดร.สิรินทร์ กัญยาวิริยะ และ ดร.ชิสา กัญยาวิริยะ** บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์หลักอริษฐานบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา เพื่อขยายความหมายของอริษฐานบารมีในเชิงลึก พร้อมทั้งพัฒนาแนวคิด ACTS Model ซึ่งประกอบด้วย A – Aspiration & Action, C – Commitment & Consistency, T – Transformation & Tenacity และ S – Self-

Discipline & Service โมเดลนี้เสนอให้การตั้งจิตอธิษฐานไม่เพียงเป็นเรื่องของการตั้งความปรารถนา แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองที่นำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจ การทำงานอย่างมุ่งมั่น และการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 15 : ปลุกป่าในใจคน” โดย **ดร. ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์** บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์หลักการทรงงาน “ปลุกป่าในใจคน” ในเชิงปรัชญา โดยเน้นการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจากภายในจิตใจของมนุษย์ ผ่านกรอบคิดจากพุทธปรัชญา ปรัชญาสังคัม และจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเสนอโมเดล C.A.R.E. ซึ่งประกอบด้วย C – Consciousness, A – Action, R – Resilience และ E – Ecosystem เป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน บทความเสนอว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงภายในของมนุษย์ และต้องอาศัยการบูรณาการทั้งระดับบุคคล ชุมชน และนโยบาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านผ้าทอพื้นเมือง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี สู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ Promoting the Strengthening of Local Weaving Women's Community Enterprise in U Thong District, Suphanburi Province, Towards Economic Sustainability นพดล ดีไทยสงค์	1
2 ปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา Psychological Traits and Administrative Competency of Educational Personnel in the Primary Educational Service Area Office จรรย์ โสสว่าง, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ และ ในตะวัน กำหอม	14
3 คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา Characteristics of Administrators in the Digital Era and Academic Administration Effectiveness of Educational Personnel, Office of Educational Service Area Administration จุฑามาส อีรภาพสถาพร และ ในตะวัน กำหอม	25
4 เป้าหมายการพัฒนาจากภายในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Inner Development Goals Based on the Moderate Postmodern Philosophy ชีสา กัญยาวิริยะ และ สิริินทร์ กัญยาวิริยะ	35
5 อธิษฐานบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท : การวิเคราะห์เชิงปรัชญา Adhitthana Paramita in Theravada Buddhist Philosophy : A Philosophical Analysis สิริินทร์ กัญยาวิริยะ และ ชีสา กัญยาวิริยะ	46

6	การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 15 : “ปลูกป่าในใจคน” The Application of the 15th Royal Working Principle : Cultivating the Forest in People’s Hearts ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์	60
	จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	74
	หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	76

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านผ้าทอพื้นเมือง อำเภอกู่ทอง จังหวัด
สุพรรณบุรี สู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
Promoting the Strengthening of Local Weaving Women's Community
Enterprise in U Thong District, Suphanburi Province, Towards
Economic Sustainability

นพดล ดีไทยสงค์

Noppadol Deethaisong

วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Suphanburi Sri Suvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email : deenop2019@gmail.com

Received: February 25, 2025; Revised: March 05, 2025; Accepted: March 05, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผู้ทอผ้าตีนจก ผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านไช้ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อวิเคราะห์กลไกการตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ และเสริมสร้างกลไกการตลาดผ่านช่องทางดิจิทัล โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งรวมถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับผู้มีบทบาทสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ต้นแบบยังขาดการออกแบบที่ทันสมัย การสร้างแบรนด์ที่มีความโดดเด่น จากการพัฒนาครั้งนี้ได้มีการนำเสนอแนวทางกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่ช่วยเพิ่มยอดขายและขยายฐานลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ระบุว่ากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจ การถ่ายทอดทักษะ และการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่ม 2) การกำหนดเป้าหมายและการยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ 3) การวิเคราะห์สถานการณ์ตลาด การตอบสนองต่อความต้องการ และการควบคุมต้นทุน 4) การใช้กลยุทธ์การตลาดที่หลากหลายผ่านช่องทางออนไลน์ 5) การขยายตลาดด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นธรรมชาติ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์นี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค การวิเคราะห์รูปแบบก่อนพัฒนา การยกระดับคุณภาพสินค้า และการพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสาร การจัดจำหน่ายผ่านระบบการตลาดดิจิทัลเน้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การกำหนดราคาตามคุณภาพสินค้า การสื่อสารตลาดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่เน้นการสร้างการจดจำแบรนด์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ : พัฒนากลไกการตลาด, ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research article aims to study the community of handwoven *teen jok* textile producers, a traditional weaving group in Ban Khong Subdistrict, U Thong District, Suphan Buri Province. The objectives are to analyze marketing mechanisms, develop creative prototype products, and strengthen market mechanisms through digital channels. A mixed-methods approach was employed, incorporating action research and qualitative research through in-depth interviews and focus group discussions with key stakeholders.

The findings reveal that the prototype products lack modern design and distinctive branding. Through this development process, strategic guidelines for online marketing have been proposed to enhance sales and effectively expand the customer base. The study identifies five key components of the creative prototype marketing mechanism :

1. Defining missions, transferring skills, and preserving group identity,
2. Setting goals and enhancing product standards,
3. Analyzing market situations, responding to consumer needs, and managing costs,
4. Applying diverse marketing strategies via online channels,
5. Expanding market reach by promoting eco-friendly products and utilizing social media.

The creative product development process emphasizes knowledge enhancement in various areas, including understanding consumer behavior, analyzing design patterns prior to development, improving product quality, and advancing communication and distribution channels. Digital marketing systems are employed to target specific groups, implement value-based pricing, and communicate branding through online platforms, with a focus on building brand recognition via social media.

Keywords : develop marketing mechanisms, Creative prototype products, community enterprise

บทนำ

สภาวะการตลาดในปัจจุบันของสินค้าอุปโภคบริโภคมีการแข่งขันที่สูงมาก โดยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้บริโภคซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการทำให้สินค้าและบริการมีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญ การที่จะทำให้สินค้าและบริการมีความแตกต่างจากคู่แข่งได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนากลยุทธ์การตลาดในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ตัวผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการสร้างความสำเร็จ (จิราพร ขุนศรี, 2018)

การพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด และยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่มที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2566) อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในประเทศไทยยังคงอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะช่องว่างระหว่างรายได้ของกลุ่มคนจนและกลุ่มคนรวยที่มีความแตกต่างเกือบ 16 เท่า (อนุชา พลกุล, 2567) ดังนั้น การพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์ต้นแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มรายได้และยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน การตลาดไม่ได้หมายถึงการโปรโมทสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงการวางกลยุทธ์การบริหารจัดการภายในและภายนอกองค์กร

ในปัจจุบัน การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) กลายเป็นทางเลือกที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ด้วยการโปรโมทสินค้าผ่านสื่อดิจิทัลและสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภค เพื่อเพิ่มยอดขายโดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ การตลาดดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างการรับรู้ได้ในวงกว้าง และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากโดยตรง (Pornchanit Kaew-nate, 2024)

สำหรับวิสาหกิจชุมชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าโดยกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน การขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาการตลาดที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ เช่นเดียวกับกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในพื้นที่จำเป็นต้องผสมผสานการสื่อสารทางการตลาดในรูปแบบที่แปลกใหม่ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่สร้างสรรค์ เช่น การออกแบบ การสร้างข้อความ การใช้ภาพ และการเชื่อมโยงกับเครื่องมือการตลาดต่าง ๆ จะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการตลาดร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและความโดดเด่นเฉพาะตัว การนำข้อมูลผลิตภัณฑ์และข้อมูลผู้บริโภคมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์และแผนการสื่อสาร รวมถึงการออกแบบสร้างสรรค์เนื้อหาและเครื่องมือที่สามารถสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์และเพิ่มการรับรู้ในกลุ่มผู้บริโภคที่มีความหลากหลายผ่านการสื่อสารออนไลน์บนแพลตฟอร์มตลาดดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชนของจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดสุพรรณบุรีด้วยกระบวนการจัดจำหน่ายผ่านระบบการตลาดแบบดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านโฆ้ง อำเภอกอฉก จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่สามารถนำไปสังเคราะห์และพัฒนาเป็นเครื่องมือหรือชุดการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการอบรมและเสริมสร้างกลไกการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจสู่การปฏิบัติจริงผ่านการจัดการสื่อสารในตลาดออนไลน์ คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ได้แก่ การกำหนดพันธกิจ การกำหนดเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางกลยุทธ์การตลาด และการขยายตลาดผ่านการใช้เครื่องมือการตลาดดิจิทัล โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทของพื้นที่ที่มีความพร้อมในการส่งเสริมการพัฒนากลไกการตลาด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ รวมถึงการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่มีประโยชน์เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้สำหรับการพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 จัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์สิ่งทอและระบบกลไกการตลาดแบบดิจิทัลให้แก่ผู้เข้าร่วมวิจัย (กลุ่มตัวอย่าง) ซึ่งได้แก่กลุ่มทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านโฆ้ง อำเภอกอฉก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเนื้อหาการถ่ายทอดความรู้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าใจกลุ่มลูกค้า การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ก่อนการพัฒนา การพัฒนาคุณภาพสินค้า การสร้างช่องทางการติดต่อ รวมถึงการนำผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาเข้าสู่การจำหน่ายผ่านระบบการตลาดดิจิทัล พร้อมทั้งวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลลัพธ์ของการพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินการในครั้งนี้ โดยนำเสนอผลลัพธ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ประธานวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงผู้นำชุมชนผ่าน

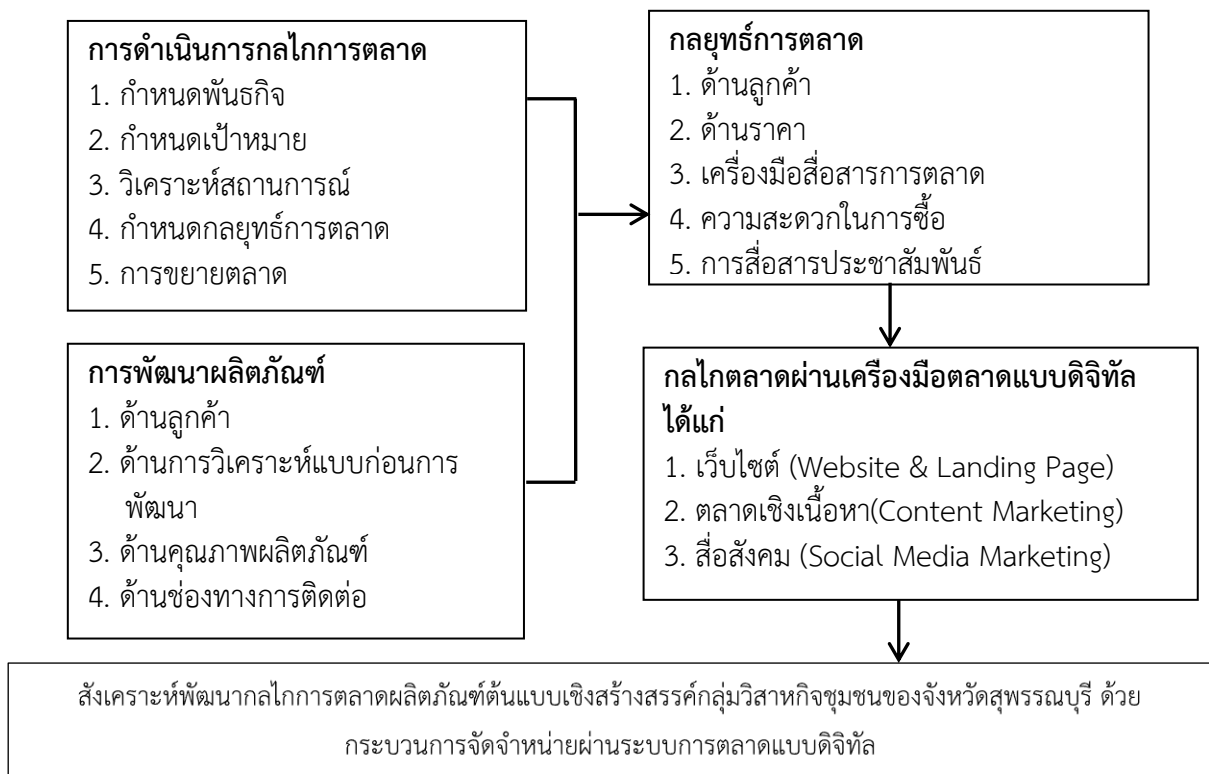
กระบวนการวิพากษ์ (Focus Group) เพื่อรับข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงดำเนินการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. ขอบเขตพื้นที่/องค์กร: การวิจัยนี้ครอบคลุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านโซ้ง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 35 คน จาก 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1, 3, 8, 10, 12 และ 14 ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการทอผ้าพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะตัว

3. ขอบเขตประชากร: กลุ่มประชากรเป้าหมายของการวิจัยนี้ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านโซ้ง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้น 35 คน จาก 6 หมู่บ้าน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการลงพื้นที่สำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสังเคราะห์มีจำนวน 20 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ประธานกลุ่มวิสาหกิจ และ 2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีการดำเนินการกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมือง ตำบลบ้านโซ้ง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ที่เข้าร่วมโครงการ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยแบบผสานวิธีภายใต้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดเพื่อการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีการดำเนินการร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านโชน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาประเด็นเกี่ยวกับกลไกการตลาด การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเสริมสร้างกลไกการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ผ่านการจัดจำหน่ายในระบบการตลาดดิจิทัล โดยการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดกระบวนการดังนี้

1. กลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์วิสาหกิจชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

กลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมือง มีการแบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ การกำหนดพันธกิจ การกำหนดเป้าหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์ การกำหนดกลยุทธ์การตลาด และการขยายตลาด ด้านการกำหนดพันธกิจเน้นการสร้างเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ด้านการกำหนดเป้าหมายมุ่งเน้นให้กลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และมีการประชาสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภายนอกเพื่อเพิ่มการรับรู้ ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์เน้นการศึกษาความต้องการของตลาด แนวโน้มสินค้า ค่านิยม ต้นทุน และคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนผลิต ด้านการกำหนดกลยุทธ์การตลาดให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสารทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เช่น การนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านกิจกรรมทางสังคมสำหรับช่องทางออฟไลน์ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์เป็นหลัก ด้านการขยายตลาดเน้นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อวิดีโอที่เชื่อมโยงกับระบบออนไลน์ ผลการสังเคราะห์กลไกการตลาดนี้สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบวิสาหกิจชุมชนที่เน้นความเป็นเจ้าของ การมีส่วนร่วม ความคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบูรณาการเชื่อมโยงกับกิจกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง (Smith, A., & Johnson, L., 2022) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพงศ์ ช่วยรักษา (2560) ที่พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อตามยุคสมัย และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการสร้างเครือข่ายภายนอกเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้ผลิตภัณฑ์ ส่วนงานวิจัยของพรณิภา ชาวคา (2561) และคณะ ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจ โดยเน้นเรื่องมาตรฐานการผลิต บรรจุภัณฑ์ คุณภาพสินค้า ช่องทางการสื่อสาร และการสร้างบรรยากาศที่น่าประทับใจสำหรับผู้บริโภค

2.การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของจังหวัด สุพรรณบุรี

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ผู้ผลิตจำเป็นต้องใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น การปรับโครงสร้างการทำงานขององค์กรเพื่อให้ออกมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความโดดเด่นและแตกต่างออกไป รวมถึงการออกแบบ การเลือกวัตถุดิบ และการพัฒนากระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและค่านิยมในปัจจุบัน จากการลงพื้นที่สำรวจผลิตภัณฑ์ต้นแบบของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกลุ่มทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมือง ตำบลบ้านช้าง อำเภอบางแพ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีกระบวนการยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

2.1) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการพัฒนาต่อยอดจากฐานความรู้เดิมเพื่อเสริมสร้างความเชี่ยวชาญ โดยมุ่งเน้นให้เกิดศักยภาพและสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่ม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้บริโภค เน้นการสร้างเชื่อมโยงกับค่านิยมในปัจจุบัน สร้างอารมณ์ความรู้สึกอยากเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ที่มีสีสัน ลวดลาย และบ่งบอกถึงอัตลักษณ์และที่มาของแหล่งผลิต พร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบ คุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ 2) ด้านการวิเคราะห์แบบก่อนพัฒนา เน้นการวิเคราะห์ค่านิยมของกลุ่มเป้าหมาย ความแปลกใหม่ และการสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปต่อยอดจากผลิตภัณฑ์ต้นแบบได้ โดยคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน 3) ด้านคุณภาพสินค้า มุ่งสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ โดยเน้นการได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ เช่น หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน 4) ด้านช่องทางการติดต่อ มุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกในการประสานงาน โดยต้องมีระบบรองรับและมีผู้ดูแลหรือแอดมินที่สามารถตอบคำถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ ทั้งในระบบ Line และ Facebook รวมถึงการใช้ QR Code ในการเชื่อมต่อข้อมูล การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้ง 4 ด้านนี้สามารถนำไปต่อยอดจากองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เกิดความหลากหลาย ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด โดยสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการตอบสนองความคาดหวังและแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้า อาทิ 1) การเข้าใจกลุ่มลูกค้า เช่น ความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ และรายได้ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับช่วงวัย 2) การตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาที่ตรงใจลูกค้า 3) การพัฒนาคุณภาพและคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำ 4) การมีช่องทางการสื่อสารที่ต่อเนื่องสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ 5) การวางแผนและเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ไอเดียใหม่ ๆ ก่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การจัดเตรียมวัตถุดิบ การออกแบบต้นแบบ และการทดลองตลาดเพื่อลดความผิดพลาด (อุทัย ปริญญาสุทินันท์, 2017) ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของปานศิริ พูนพล และทิพวรรณ พรหมสาย (2560) ที่พบว่าการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการ OTOP ควรเน้นการส่งเสริมด้านการตลาด ช่องทางการจำหน่าย และการอบรมให้ความรู้เรื่องการเข้าถึงฐานลูกค้า ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

2.2) ด้านการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่เป็นต้นแบบที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามเกณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

2.2.1 คุณสมบัติผลิตภัณฑ์ที่นำมาผลิตและคุณลักษณะที่ส่งผลต่อความต้องการของผู้บริโภค

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองส่วนใหญ่มุ่งเน้นการผลิตผ้าถุงสำหรับกลุ่มสตรี โดยเฉพาะผ้าซิ่น การผลิตยังคงรักษาลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลบ้านโซ้ง ซึ่งสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาอย่างยาวนานนับร้อยปี ลายผ้าตีนจกที่มีชื่อเสียงคือ "ลายช่ออีแต้ว" รวมถึงลวดลายเฉพาะตัวอื่น ๆ เช่น ลายคาดไถ ลายปีกไก่ ลายอึ่งย่น ลายม้า ลายบัวคว่ำ ลายบัวหวาย ลายช่อน้อย และลายพื้นปลา โดยใช้สีเส้นด้าย 5 สีหลัก ได้แก่ สีน้ำเงิน ขาว เขียว เหลือง และส้มหมากสุก ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มช่างฝีมือแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนบ้านโซ้ง คุณสมบัติของเนื้อผ้าที่ใช้ในการถักทอจะมีความละเอียดเรียบเนียนและนุ่ม ส่งผลให้สามารถสร้างลวดลายที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลายผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์เข้ามาร่วมวิเคราะห์ปัญหาและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาลวดลายผ้าทอ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายได้ทั้งผ่านช่องทางตรงและตลาดออนไลน์ สิ่งสำคัญที่เน้นคือกระบวนการผลิตต้องไม่ซับซ้อนจนทำให้การส่งมอบล่าช้า รวมถึงการสร้างสรรค์ลวดลายที่หลากหลายเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากการระดมความคิดร่วมกัน พบว่าคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อความต้องการของผู้บริโภค ประกอบด้วย 1) คุณภาพและมาตรฐานที่เชื่อถือได้ 2) คุณสมบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค 3) ความคงทนของผลิตภัณฑ์ 4) ความโดดเด่นที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน 5) ความประทับใจที่เกิดขึ้นต่อผลิตภัณฑ์ 6) การจัดหาวัตถุดิบได้ในพื้นที่ 7) กระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก 8) การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาแบบและการเก็บรักษา และ 9) การมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพและการส่งมอบให้ลูกค้า ความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สะท้อนถึงตัวตนของกลุ่มและแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ อันเป็นการเพิ่มคุณค่าและความประทับใจให้กับผู้พบเห็นผ่านลวดลาย สี สัน และความสวยงามจากการประชุมร่วมกัน จึงมีความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมคือการนำลวดลายผ้าตีนจกมาประยุกต์บนผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า โดยการนำผ้าทอมือมาประกอบเข้ากับเสื้อผ้าและแสดงผลิตภัณฑ์ในงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและการยอมรับในวงกว้าง

2.2.2 การนำเสนอข้อมูลที่นำไปประกอบในการส่งเสริมการตลาดคุณสมบัติผลิตภัณฑ์

การประยุกต์ลวดลายผ้าตีนจกผสมผสานบนผืนเสื้อเป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่น โดยเน้นการคัดสรรลวดลายที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม พร้อมทั้งคำนึงถึงความร่วมสมัย เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับผู้สวมใส่ รวมถึงการต่อยอดพัฒนาให้มีการออกแบบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น คุณสมบัติของเนื้อผ้าถูกพัฒนาให้มีความเรียบเนียน นุ่ม ระบายอากาศได้ดี และมีความหนาแน่นสูง ซึ่งลักษณะเหล่านี้ช่วยเสริมความเป็นเอกลักษณ์และคุณภาพให้กับผลิตภัณฑ์ ในการส่งเสริมการตลาดจำเป็นต้องมีการนำเสนอข้อมูลที่สำคัญและครบถ้วนเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับทราบถึงคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบที่นำมาผลิต เช่น แหล่งที่มาของวัตถุดิบ

และมาตรฐานการผลิต 2) ลักษณะพิเศษของผลิตภัณฑ์ที่ทำให้เกิดความประทับใจเมื่อสวมใส่ เช่น ความสบายและการระบายอากาศที่ดี 3) ลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับผู้พบเห็น 4) กระบวนการผลิตที่แสดงถึงความพิถีพิถันในทุกขั้นตอน 5) วิธีการเก็บรักษาผ้าให้คงทนและมีอายุการใช้งานยาวนาน 6) การนำเสนอสีสันทันและลวดลายที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 7) การนำเสนอผลงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น รางวัลหรือเครื่องหมายคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจในผลิตภัณฑ์ 8) การเสนอราคาที่หลากหลายให้เลือกตามคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ และ 9) การมีช่องทางการติดต่อที่สะดวก เช่น การติดต่อผ่านโทรศัพท์ เว็บไซต์ หรือแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลทั้ง 9 ข้อดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาผ่านตลาดออนไลน์หรือตลาดดิจิทัล เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการจัดจำหน่ายผ่านระบบการตลาดแบบดิจิทัล

ผลการศึกษากลไกการตลาดและการยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านกลุ่มทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมือง ตำบลบ้านโข้ง อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าสามารถพัฒนาการตลาดผ่านเครื่องมือการตลาดดิจิทัลใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดพันธกิจ โดยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการทอผ้าแก่สมาชิก เพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่ม พร้อมให้ความรู้ด้านการตลาดออนไลน์ รวมถึงการอนุรักษ์ลวดลายโบราณและการสร้างความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ 2) การกำหนดเป้าหมาย มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการทอผ้าสู่เยาวชน และสนับสนุนสมาชิกในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อออนไลน์ โดยเชื่อมโยงการประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 3) การวิเคราะห์สถานการณ์ ศึกษาความต้องการของตลาด รวมถึงพฤติกรรมการใช้ผ้าทอ ความต้องการวัตถุดิบและข้อมูลที่จะนำมาประกอบการนำเสนอผ่านช่องทางตลาดออนไลน์ 4) การกำหนดกลยุทธ์การตลาด ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) เพื่อสร้างการรับรู้และการจดจำ โดยนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านผู้นำทางสังคม เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ช่วยเสริมภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับตลาดทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ โดยเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์ ในด้านการขยายตลาดให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าต่างวัย โดยเฉพาะกลุ่มที่นิยมผ้าทอตีนจก ผ่านการพัฒนาเกณฑ์ราคาตามคุณภาพของสินค้า ด้านการสื่อสารการตลาดเน้นการสื่อสารโดยตรงผ่านประธานกลุ่มวิสาหกิจและการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น กลุ่ม Line ที่มีผู้ใช้ QR Code และการตอบกลับจากแอดมินในระบบเพจ Facebook เพื่ออำนวยความสะดวกในการสั่งซื้อ นอกจากนี้ยังเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำทางสังคมและการใช้เว็บไซต์ (Website & Landing Page) และเน้นการประชาสัมพันธ์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติสินค้า รูปลักษณ์ และตราสินค้า โดยการสื่อสารผ่านข่าวสารออนไลน์ท้องถิ่นช่วยให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง กลยุทธ์การตลาดสื่อทางสังคมนี้สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วย 1) การตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ 2) การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้า 3) การประเมินทางเลือก 4) การตัดสินใจซื้อ และ 5) พฤติกรรมหลังการซื้อ โดยสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา

กลไกการตลาดที่ช่วยสร้างความประทับใจและเสริมศักยภาพให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมุ่งศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านไช้ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้ดำเนินการพัฒนากลไกการตลาดผ่านกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. กลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี

การพัฒนากลไกการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าตีนจกและผ้าทอพื้นเมืองในตำบลบ้านไช้ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้านที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันและยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและยั่งยืน ด้านแรกคือการกำหนดพันธกิจ ซึ่งมุ่งเน้นการอนุรักษ์ลวดลายโบราณที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างทักษะการทอผ้าให้แก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสริมสร้างความเชี่ยวชาญ ด้านที่สองคือการกำหนดเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นการยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพและความหลากหลาย รวมถึงการขยายการประชาสัมพันธ์ผ่านการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มการรับรู้และโอกาสในการจำหน่าย ด้านที่สามคือการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งเป็นการศึกษาความต้องการของตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และแนวโน้มความนิยมของสินค้าในช่วงเวลาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่สี่คือการกำหนดกลยุทธ์การตลาด โดยเน้นการใช้สื่อออนไลน์และออฟไลน์ควบคู่กัน เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม รวมถึงการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ในงานต่าง ๆ เพื่อขยายฐานลูกค้าและเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ด้านสุดท้ายคือการขยายตลาด โดยให้ความสำคัญกับการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line และเว็บไซต์ พร้อมทั้งใช้กลุ่มผู้นำทางสังคมในการช่วยสร้างการรับรู้และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานทั้ง 5 ด้านนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาด ส่งเสริมความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี

กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแบ่งออกเป็นสองกระบวนการหลัก โดยกระบวนการที่ 1 คือการพัฒนาองค์ความรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค โดยเน้นการศึกษาพฤติกรรมและความคาดหวังของลูกค้าเพื่อให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านที่สองคือการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของ

ตลาด โดยรวบรวมและประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ เช่น ความนิยมของลวดลาย สีส้น และคุณสมบัติของผ้า เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภค ด้านที่สามคือการยกระดับคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพของวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพ และด้านสุดท้ายคือการพัฒนาช่องทางการติดต่อที่สะดวกและครอบคลุม เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารกับลูกค้า การพัฒนาระบบการตอบกลับที่มีประสิทธิภาพและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการที่ 2 มุ่งเน้นการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ด้าน ด้านแรกคือการศึกษาคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ เช่น การเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ การออกแบบลวดลายที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน และการพิจารณาคุณลักษณะที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม ด้านที่สองคือการนำเสนอข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น การระบุคุณภาพ มาตรฐาน จุดเด่น และการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการส่งเสริมการตลาดและสร้างความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ การดำเนินงานทั้งสองกระบวนการนี้มีเป้าหมายเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพและความโดดเด่น ตลอดจนสามารถแข่งขันในตลาดและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ ด้านกลยุทธ์การตลาด

การพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ต้นแบบเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเน้นการใช้กลยุทธ์การตลาดที่ครอบคลุม 5 ด้านหลัก โดยในด้านกลุ่มลูกค้า มุ่งเน้นการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะผ่านระบบออนไลน์ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเลือกและปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละช่วงวัย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความเชื่อมั่นในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ ด้านการกำหนดราคา ให้ความสำคัญกับการตั้งราคาตามคุณภาพของสินค้า พร้อมทั้งเปรียบเทียบราคากับตลาดเพื่อให้ราคาที่กำหนดมีความเหมาะสมและสามารถแข่งขันได้ในตลาด ด้านเครื่องมือการสื่อสาร มุ่งเน้นการสื่อสารโดยตรงกับกลุ่มลูกค้า เช่น การให้ข้อมูลผ่านตัวแทนหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจ และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, Line และเว็บไซต์ เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลสินค้าได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ ด้านความสะดวกในการซื้อ พัฒนาระบบแพลตฟอร์มออนไลน์ที่รองรับการสั่งซื้อสินค้าและการชำระเงิน รวมถึงจัดให้มีระบบการจัดส่งที่มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการให้บริการลูกค้า ด้านการประชาสัมพันธ์และการใช้เครื่องมือการตลาดดิจิทัล มุ่งเน้นการใช้ผู้นำทางสังคมเป็นสื่อกลางในการสร้างการรับรู้ เช่น การแนะนำผลิตภัณฑ์โดยบุคคลที่มีอิทธิพลในชุมชน นอกจากนี้ยังเน้นการตลาดเชิงเนื้อหาที่แสดงถึงจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เช่น ความเป็นเอกลักษณ์ ลวดลาย และคุณภาพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเพิ่มการรับรู้และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว กลยุทธ์ทั้ง 5 ด้านนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและขยายตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและสร้างความยั่งยืนให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนงบประมาณต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รัฐควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบของวิสาหกิจชุมชนให้มีความสร้างสรรค์และได้มาตรฐานในระยะยาว
2. จัดตั้งศูนย์สนับสนุนการตลาดดิจิทัลระดับอำเภอ พัฒนาศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, Line OA, หรือ Marketplace โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. ส่งเสริมการสร้างแบรนด์ผ้าทอพื้นเมืองเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด หน่วยงานวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวควรร่วมกันผลักดันผ้าทอท้องถิ่นให้เป็น "สินค้าประจำถิ่น" ที่มีเรื่องราวและสามารถขยายตลาดสู่ระดับสากล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเชิงลึกด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดออนไลน์ วิจัยควรเน้นเจาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริโภค เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าชุมชนผ่านออนไลน์
2. เปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาระหว่างหลายชุมชน ขยายกลุ่มวิจัยไปยังชุมชนอื่นที่มีรูปแบบการผลิตแตกต่างกัน เช่น กลุ่มเครื่องจักสาน หรือแปรรูปอาหาร เพื่อสร้างแนวทางเปรียบเทียบที่นำไปใช้ได้หลากหลาย
3. พัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ตลาดเชิงเทคโนโลยี เสนอให้ใช้เทคโนโลยี เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย หรือแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ตรงกับเทรนด์ผู้บริโภคมากขึ้น

บรรณานุกรม

- จิราพร ขุนศรี. (2018). กลยุทธ์การใช้สื่อใหม่ในการสื่อสารการตลาดของสโมสรฟุตบอลสิงห์ เชียงราย ยูไนเต็ด. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 26(51), 23-45.
- ปานศิริ พูนพล และทิพวรรณ พรหมลาย. (2017). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1-5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 7(ฉบับพิเศษ), 23-33.
- พรณิภา ขาวคา และคณะ. (2018). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1), 165-182.
- วรรณพงศ์ ช่วยรักษา.(2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร. *งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2566). *แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ฉบับประชาชน : พลิกโฉมประเทศไทยก้าวไปด้วยกัน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).

- อนุชา พละกุล. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบและกลไกการตลาดวิสาหกิจชุมชนตาลเมืองเพชร. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 7(3), 292-306.
- อุทัย ปริญาสุทธินันท์ .(2017). “วิสาหกิจชุมชน” ปฏิทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ .*วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 37(2), 131-150.
- Pornchanit Kaew-nate. (2024). Digital Marketing for Sports Tourism in Suphanburi Province. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 6(1), 1-23.
- Smith, A., & Johnson, L. (2022). Innovation in Local Community Enterprises: A Comparative Study of Marketing Mechanisms in Southeast Asia. *International Journal of Community Business and Development*, 14(3), 325-340.
-

ปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Psychological Traits and Administrative Competency of Educational
Personnel in the Primary Educational Service Area Office

จรรย์ โสสว่าง¹

Charan Sosawang¹

โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ²

Sopee Wiwatchankrit²

ไนตะวัน กำหอม³

Naitawan Kumhom³

^{1,2,3}สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2,3}Department of Educational Administration, Faculty of Social Sciences and Education,
Thongsook College

Corresponding author, e-mail: plu1234@hotmail.com

Received: March 06, 2025; Revised: March 29, 2025; Accepted: March 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยด้านจิตลักษณะ 2) ศึกษาระดับสมรรถนะเชิงบริหาร และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านจิตลักษณะโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองเป็นปัจจัยเด่นที่สุด รองลงมาคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การได้รับการพัฒนาความรู้ และทัศนคติต่อวิชาชีพตามลำดับ 2) สมรรถนะเชิงบริหารโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยการมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือการทำงานเป็นทีม การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และจริยธรรมวิชาชีพ 3) ปัจจัยด้านจิตลักษณะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะเชิงบริหารในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการศึกษาส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์ประกอบทางจิตลักษณะเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ปัจจัยด้านจิตลักษณะ, สมรรถนะเชิงบริหาร, การบริหารการศึกษา

Abstract

This quantitative research aimed to 1) examine the level of psychological traits, 2) assess the level of administrative competency, and 3) analyze the relationship between psychological traits and administrative competency of educational personnel in the Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 385 educational personnel, and data were collected using a questionnaire. The analysis involved percentages, means, and standard deviations.

The research findings revealed that: 1) The overall psychological traits were at a high level, with future orientation and self-control being the most prominent factors, followed by achievement motivation, knowledge development, and professional attitude, respectively. 2) The overall administrative competency was also at a high level, with achievement orientation ranking highest, followed by teamwork, service quality, self-development, and professional ethics. 3) Psychological traits were positively correlated with administrative competency at a moderate level, with statistical significance at the 0.01 level.

These findings highlight the importance of developing psychological traits to enhance the competency of educational personnel. The results can serve as a guideline for systematically improving personnel capabilities in the education sector.

Keywords: Psychological Traits, Administrative Competency, Educational Administration

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน และปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมในสังคม เพื่อให้ประเทศสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา คนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นแนวทางหลักที่รัฐบาลได้ดำเนินการผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป (พัชราภา ตรีเนตร, 2554) ในขณะเดียวกัน ระบบการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ครูในฐานะผู้ขับเคลื่อนการศึกษาไม่เพียงแต่ต้องถ่ายทอด ความรู้เท่านั้น แต่ยังสามารถปรับใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่ทันสมัยให้เหมาะสมกับบริบทของ ผู้เรียน รวมถึงปลูกฝังคุณธรรมและพฤติกรรมที่ดีให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และ สามารถพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สิริรังษศรี, 2557)

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของการศึกษา โดยต้องปรับบทบาทจากเพียงแค่ผู้ถ่ายทอดความรู้ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านกระบวนการที่สอดคล้องกับเทคโนโลยี และองค์ความรู้ใหม่ ๆ นอกจากนี้ ครูยังต้องมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม รวมถึงปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถพัฒนาไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิณสุตา สิริรังษศรี, 2557)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับบทบาทของครูเท่านั้นแต่ยังต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรในภาคการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในภาคการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทยที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเพื่อรองรับภารกิจและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (กฤษณพงศ์ กิรติกร, 2557) แนวทางดังกล่าวช่วยให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานในระดับสากล นอกจากนี้ สมรรถนะของบุคลากรยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน เนื่องจากบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถสูงย่อมสามารถออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พศิน แดงจวง, 2554)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบการศึกษาทำให้บุคลากรทางการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้ทันต่อมาตรฐานการปฏิบัติงานที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บุคลากรทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนิกันต์ สุขวัฒน์, 2560) การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรดังกล่าวยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับแนวทางการบริหารงานภายในสถานศึกษา ซึ่งต้องมีการกำหนดกรอบแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนและพัฒนาบุคลากรให้สามารถขับเคลื่อนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรและการบริหารจัดการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐานได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

จากปัจจัยและแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษาต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในทุกระดับทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษาแนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของ

บุคลากรทางการศึกษาส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ปัจจัยด้านจิตลักษณะและสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายของระบบการศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านจิตลักษณะของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลักเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะหลักเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะและสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการด้านศึกษาระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรทั้งหมดได้อย่างแน่ชัด การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงอิงจากหลักการทางสถิติ โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับประชากรที่ไม่ทราบขนาดแน่นอน ซึ่งพัฒนาโดย Krejcie และ Morgan (1970)

สูตรที่ใช้ในการคำนวณมีดังนี้:

$$n = \frac{Z^2 \cdot P(1 - P)}{e^2}$$

โดยที่

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าคงที่จากตาราง Z สำหรับระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งเท่ากับ 1.96

P = สัดส่วนของประชากรที่คาดว่าจะมีลักษณะตรงกับที่สนใจ กำหนดไว้ที่ 0.5 เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ที่สุดเมื่อไม่มีข้อมูลล่วงหน้า

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดไว้ที่ ± 0.05

เมื่อแทนค่าลงในสูตรจะได้ว่า:

$$n = \frac{(1.96)^2 \cdot 0.5(1-0.5)}{(0.05)^2} = \frac{3.8416 \cdot 0.25}{0.0025} = \frac{0.9604}{0.0025} = 384.16$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้คือ จำนวน 385 คน (ปัดเศษขึ้น)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตามลักษณะของบุคลากร เช่น สายงานหน้าที่หรือเขตพื้นที่ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะและสมรรถนะเชิงบริหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

การศึกษานี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1: แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านจิตลักษณะของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาความรู้
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
3. การมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
4. ทักษะคิดต่อการประกอบวิชาชีพ

การให้คะแนนใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale)

ส่วนที่ 2: แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสมรรถนะหลักเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยพิจารณาจาก 5 ด้าน ได้แก่

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน
2. การให้บริการที่ดี
3. การพัฒนาตนเอง
4. การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
5. จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

ข้อคำถามทั้งหมดใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale) เช่นเดียวกัน

2. การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 1: นำร่างแบบสอบถามที่พัฒนาแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงความชัดเจนของภาษาที่ใช้ โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC)

ขั้นตอนที่ 2: ทดสอบแบบสอบถามกับบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างหลักของการวิจัย เพื่อประเมินความชัดเจนของคำถามและความเป็นไปได้ในการใช้

ขั้นตอนที่ 3: วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) ซึ่งให้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .911

ขั้นตอนที่ 4: นำแบบสอบถามฉบับที่ผ่านการทดสอบและปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 385 คน โดยมีกระบวนการเก็บข้อมูลดังนี้:

1. เตรียมการเก็บข้อมูล

- ออกแบบและพัฒนาแบบสอบถามให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ทดสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กเพื่อประเมินความชัดเจนและความน่าเชื่อถือ

2. กระบวนการเก็บข้อมูล

- แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมให้คำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและแนวทางในการตอบคำถาม
- ติดตามและตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับคืน หากพบว่าไม่มีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จะทำการขอข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง
- บันทึกและเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามจะถูกนำไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้:

1. การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

- ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านจิตลักษณะและสมรรถนะเชิงบริหาร

- คำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละตัวแปร เพื่อพิจารณาระดับของปัจจัยด้านจิตลักษณะและสมรรถนะเชิงบริหาร

- แปลผลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ที่เหมาะสม

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหาร

- ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

- ตีความผลการวิเคราะห์ตามระดับของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านจิตลักษณะของบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะทางจิตที่เอื้อต่อการทำงานในระดับสูง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า การมุ่งอนาคตและควบคุมตนเองเป็นปัจจัยที่โดดเด่นที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับการวางแผนระยะยาว การกำกับดูแลตนเอง และการปรับตัวให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการทำงาน รองลงมาคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จและมีความพยายามในการพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ปัจจัยลำดับถัดมาคือ การได้รับการพัฒนาความรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในสายอาชีพ ส่วนปัจจัยที่มีระดับน้อยที่สุดคือ ทศนคติต่อการประกอบวิชาชีพ ซึ่งแม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีค่าต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่น แสดงให้เห็นว่าบุคลากรบางส่วนอาจยังมีข้อจำกัดหรือทัศนคติที่แตกต่างกันต่อวิชาชีพของตนเอง

2. สมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสามารถของบุคลากรในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เป็นสมรรถนะที่โดดเด่นที่สุด สะท้อนถึงความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและทุ่มเทให้กับการบรรลุผลสำเร็จของงาน รองลงมาคือ การทำงานเป็นทีม ซึ่งบ่งชี้ว่าบุคลากรมีความสามารถในการร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ปัจจัยลำดับถัดมาคือ การบริการที่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณภาพของการศึกษาและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน นอกจากนี้ การพัฒนาตนเอง ยังเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญในระดับสูง โดยสะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง สุดท้าย จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ แม้ว่าจะเป็นปัจจัยที่มีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่ยังคงตระหนักถึงหลักจริยธรรมและมาตรฐานทางวิชาชีพในการปฏิบัติงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา พบว่ามี ความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งหมายความว่าบุคลากรที่มีจิตลักษณะที่ดีมักจะมีสมรรถนะเชิงบริหารในระดับที่สูงขึ้น เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่า การ

มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านจิตลักษณะมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง รองลงมาคือ การทำงานเป็นทีม และ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่า การที่บุคลากรมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและยึดมั่นในจริยธรรมทางวิชาชีพ จะส่งผลเชิงบวกต่อสมรรถนะในการบริหารงาน นอกจากนี้ การบริการที่ดี และการพัฒนาตนเอง แม้ว่าจะมีค่าความสัมพันธ์ต่ำกว่าปัจจัยอื่น ๆ แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านจิตลักษณะ ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาคุณลักษณะเชิงจิตวิทยา เช่น การพัฒนาตนเองและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน สามารถส่งเสริมสมรรถนะเชิงบริหารให้ดียิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านจิตลักษณะของบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรมีคุณลักษณะทางจิตที่ส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยที่โดดเด่นที่สุด ซึ่งบ่งชี้ว่าบุคลากรมีความสามารถในการกำหนดทิศทางอนาคตของตนเอง ควบคุมพฤติกรรมและการตัดสินใจให้สอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาว รองลงมาคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการทำงาน ความพยายามในการบรรลุเป้าหมาย และความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลงานของตนเอง ปัจจัยที่มีค่ารองลงมา คือ การได้รับการพัฒนาความรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในขณะที่ ทศนคติต่อการประกอบวิชาชีพ แม้ว่าจะมีค่าอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังเป็นปัจจัยที่มีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของมุมมองและทัศนคติของบุคลากรต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พิทักษ์ นามนิตย์ (2564) ซึ่งศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา และพบว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก รวมถึงการพัฒนาตนเองก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญต่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เซน ร่มพฤษ (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครู โดยพบว่าคุณธรรมจริยธรรมของครูอยู่ในระดับสูง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน

จากการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านจิตลักษณะของบุคลากรทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารของบุคลากร และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยก่อนหน้าเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา การส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตลักษณะทางบวกและมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการภายในองค์กรทางการศึกษา

2. ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการจัดการงานบริหารที่มี ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมุ่งผลสัมฤทธิ์ใน การปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่มีความโดดเด่นที่สุด โดยแสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีเป้าหมายในการทำงานที่ ชัดเจน มุ่งมั่นต่อความสำเร็จ และสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ การทำงานเป็นทีม ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการร่วมมือประสานงานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง บุคลากรในองค์กร ปัจจัยลำดับถัดไป ได้แก่ การบริการที่ดี ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถในการ ให้บริการทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และ การพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากร สามารถเพิ่มพูนความรู้และปรับปรุงทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนจริยธรรมและจรรยาบรรณ วิชาชีพ แม้ว่าจะเป็นปัจจัยที่มีระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น ๆ แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนว่า บุคลากรยังคงให้ความสำคัญกับมาตรฐานทางวิชาชีพและหลักจริยธรรมในการทำงาน ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนชญ์ อรรณภทรโฆสิต (2565) ซึ่งพบว่าสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากร ทางการศึกษา มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการพัฒนา ตนเอง และ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พิทักษ์ นามนิตย์ (2564) ที่ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา และพบว่าการพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวมีผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ผลการศึกษายัง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ในตะวัน กำหอม (2561) ที่ศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถนะเชิงบริหารของครู โดยพบว่าครูส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาสมรรถนะในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มากที่สุด รองลงมาคือ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และ การพัฒนาตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริม สมรรถนะเหล่านี้ในกลุ่มบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวมา แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัย สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน การพัฒนาแนวทางการบริหาร การเรียนรู้ทักษะ ที่จำเป็น และการสร้างระบบสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพของ องค์กรทางการศึกษา และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาโดยรวม

3. ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะกับสมรรถนะเชิงบริหารของ บุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ ปานกลาง และมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งหมายความว่า บุคลากรที่มีจิตลักษณะในเชิงบวก ย่อมมีแนวโน้มที่จะพัฒนาสมรรถนะเชิงบริหารได้ดียิ่งขึ้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการ มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะเชิงบริหารมากที่สุด สะท้อนให้ เห็นว่าบุคลากรที่มุ่งมั่นต่อความสำเร็จในการทำงาน มีแนวโน้มที่จะมีสมรรถนะในการบริหารสูงขึ้น รองลงมาคือ การทำงานเป็นทีม ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดง ให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและการรักษามาตรฐานจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เป็น

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะเชิงบริหาร นอกจากนี้ การบริการที่ดี ยังเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการบริหาร โดยเน้นถึงการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ส่วนการพัฒนาตนเอง แม้ว่าจะเป็นปัจจัยที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด แต่ก็ยังคงมีผลต่อสมรรถนะเชิงบริหารในระดับหนึ่ง ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนชญ์ อรรณภทรโฆสิต (2565) ซึ่งพบว่าสมรรถนะเชิงบริหารมีความเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณ ส่วน การบริหารงานบุคคล เป็นปัจจัยที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะทางด้านบริหารจัดการเชิงวิชาการและการทำงานร่วมกันเป็นทีมมีผลต่อประสิทธิภาพของบุคลากรทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการศึกษา แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษาควรให้ความสำคัญกับ การสร้างแรงจูงใจในการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และ การส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการปลูกฝัง จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่ประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

- 1.1 บุคลากรทางการศึกษาทุกท่านต้องได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียน การสอนอย่างสม่ำเสมอ
- 1.2 บุคลากรทางการศึกษาทุกท่านต้องพยายามทำหน้าที่การสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้
- 1.3 บุคลากรทางการศึกษาทุกท่านต้องสามารถกำหนดแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
- 1.4 บุคลากรทางการศึกษาทุกท่านต้องรู้สีกฎาคมใจในวิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษา เทคนิคในการดำเนินการด้าน ทักษะคิดต่อการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงาน
- 2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านการได้รับการพัฒนาความรู้ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลัก ของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น
- 2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัย ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตการศึกษาอื่น

บรรณานุกรม

- กฤษพงษ์ กীরติกร. (2557). “การยกระดับคุณภาพครู” ใน การประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบผลิต และ พัฒนาครู ครั้งที่ 2/2557วันที่ 24 มกราคม 2557.
- เซน ร่มพฤษ. (2563). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนบ้านนาสารอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.*
- ธนิกันต์ สุขวัฒน์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะหลักของบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ในตะวัน กำพ้อม. (2561). *ความต้องการพัฒนาสมรรถนะเชิงบริหารของครูโรงเรียนจิตรลดาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยทองสุข.*
- พงษ์พิทักษ์ นามนิตย์. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. *ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- พคิน แดงจวง. (2554). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : ดวงกมลพับลิชชิง.*
- พัชรภา ตรีเนตร. (2554). การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมต้นเหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมจริยธรรมด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิमान. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- พิณสุดา สิริรังษศรี. (2557). *การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา. วิทยาลัยครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.*
- มานอชญ์ อรรถภัทรโฆสิต. (2565). สมรรถนะเชิงบริหารกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาของครูโรงเรียนเจ็ยไ้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์, 4(3), 205-219.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.*
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.*

คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษา
ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา

Characteristics of Administrators in the Digital Era and Academic
Administration Effectiveness of Educational Personnel, Office of
Educational Service Area Administration

จuthามาส ธีรภาพสถาพร¹

Juthamas Teerapapsathaporn¹

ในตะวัน กำหม่อม²

Naitawan Kumhom²

^{1,2}สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Department of Educational Administration, Faculty of Social Sciences and Education,
Thongsook College

Corresponding author, e-mail : ²plu1234@hotmail.com

Received: March 11, 2025; Revised: March 29, 2025; Accepted: March 30, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัล 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการในสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 385 คน ซึ่งได้จากการคำนวณตามสูตรของ Krejcie และ Morgan (1970) โดยการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการเป็นพลเมืองดิจิทัล แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบ รองลงมาคือด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการพัฒนาสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ 2) ประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการวางแผนงานด้านวิชาการ รองลงมาคือการนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการบริหารงานวิชาการได้อย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อเป้าหมายของสถานศึกษา 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือการวางแผนงานด้านวิชาการ รองลงมาคือการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับยุคดิจิทัลจะสามารถขับเคลื่อนการบริหารวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัล, ประสิทธิภาพ, การบริหารวิชาการ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of characteristics of administrators in the digital era, (2) investigate the effectiveness of academic administration in educational institutions, and (3) explore the relationship between the characteristics of administrators in the digital era and the effectiveness of academic administration. The sample consisted of 385 educational personnel under the Office of Educational Service Area Administration, determined using Krejcie and Morgan's formula (1970). This study employed a quantitative research design using a survey method. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that: (1) the characteristics of administrators in the digital era were at a high level. The highest mean score was found in digital citizenship, indicating that administrators were able to use technology ethically and responsibly. This was followed by systematic improvement, fostering a learning culture in the digital era, having a vision, and the lowest in professional excellence. (2) The effectiveness of academic administration was also at a high level. The highest mean score was in academic planning, followed by educational supervision, instructional management, and the lowest in school curriculum development. This suggests that academic administration was systematically managed and aligned with school goals. (3) There was a moderate positive correlation with statistical significance at the .01 level between the characteristics of administrators in the digital era and the effectiveness of academic administration. The strongest correlation was found with academic planning, followed by curriculum development, instructional management, and educational supervision. These findings indicate that

administrators with characteristics aligned with the digital era can more effectively drive academic administration in educational institutions.

Keywords: Characteristics of administrators in the digital era, Effectiveness, Academic administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อระบบบริหารจัดการในทุกภาคส่วน รวมถึงการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารวิชาการที่ต้องอาศัยการจัดการฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารการศึกษาช่วยให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ การพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศยังทำให้รูปแบบการจัดการศึกษามีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านการบริหารหลักสูตร การประเมินผล และการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ซึ่งช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยลดข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กับประชากรทุกกลุ่ม (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559)

ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดการบริหารยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) การพัฒนาวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การปรับปรุงระบบบริหารจัดการให้ทันสมัย และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้าน Digital Literacy และ Digital Pedagogy เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการการศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560) นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องมีความสามารถในการบริหารความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยการตัดสินใจที่มีข้อมูลสนับสนุน (Data-Driven Decision Making) และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของตนเองและบุคลากรในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานและแนวทางการศึกษาในระดับสากล ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การบริหารงาน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถแข่งขันและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบบริหารสถานศึกษา แต่ยังพบว่าผู้บริหารบางส่วนขาดความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานวิชาการอย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างด้านความสามารถในการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยตรง ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของการวิจัยที่จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2556) นอกจากนี้ ความสามารถของผู้บริหารในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการบริหารวิชาการยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและคุณภาพของการเรียนการสอน ผู้บริหารที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนและติดตามผลลัพธ์ของการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษาในระดับนโยบายและปฏิบัติการ

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารวิชาการในสถานศึกษา โดยเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการด้านการศึกษา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรทั้งหมดได้อย่างแน่ชัด การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงอิงจากหลักการ

ทางสถิติ โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับประชากรที่ไม่ทราบขนาดแน่นอน ซึ่งพัฒนาโดย Krejcie และ Morgan (1970)

สูตรที่ใช้ในการคำนวณมีดังนี้:

$$n = \frac{Z^2 \cdot P(1 - P)}{e^2}$$

โดยที่

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าคงที่จากตาราง Z สำหรับระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งเท่ากับ 1.96

P = สัดส่วนของประชากรที่คาดว่าจะมีลักษณะตรงกับที่สนใจ กำหนดไว้ที่ 0.5 เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ที่สุดเมื่อไม่มีข้อมูลล่วงหน้า

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดไว้ที่ ± 0.05

เมื่อแทนค่าลงในสูตรจะได้ว่า:

$$n = \frac{(1.96)^2 \cdot 0.5(1-0.5)}{(0.05)^2} = \frac{3.8416 \cdot 0.25}{0.0025} = \frac{0.9604}{0.0025} = 384.16$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้คือ จำนวน 385 คน (ปัดเศษขึ้น) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งชั้นตามลักษณะของบุคลากร เช่น สายงานหน้าที่หรือเขตพื้นที่ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตลักษณะและสมรรถนะเชิงบริหาร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัล และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการของสถานศึกษา โดยเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และนำไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าเท่ากับ 0.69 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้สำหรับใช้ในการวิจัย และทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .900 จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าลำดับแรกคือด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ และลำดับสุดท้ายคือด้านการพัฒนาสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ

2. ประสิทธิภาพของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าลำดับแรกคือด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และลำดับสุดท้ายคือด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการสถานศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อตรวจสอบเป็นรายด้านพบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ โดยเรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และสามารถนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าลำดับแรกคือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ และลำดับสุดท้ายคือด้านการพัฒนาสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ทั้งนี้เพราะในบริบทของยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และต้องมีความสามารถในการปรับตัว รวมถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบและมีจริยธรรม จึงทำให้ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลได้รับความสำคัญสูงสุด ในขณะที่ด้านการพัฒนาสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพอาจต้องใช้เวลาและทรัพยากรในการบ่มเพาะมากกว่า จึงได้รับการประเมินในระดับที่ต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานะ บุญรอด และวสันต์ชัย กากแก้ว (2565) ซึ่งศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้าน การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาคร มหาหิงค์, บุญจักรวาล รอดบำเรอ และวิราภรณ์ ส่งแสง (2565) ที่ระบุว่า

คุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน, การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ, การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายดิจิทัล และ การตระหนักถึงบทบาทของพลเมืองดิจิทัล นอกจากนี้ ผลการศึกษายัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ หาญชัย เกียรติเฟื่องฟู และคณะ (2565) ที่ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารมีความต้องการพัฒนาคุณลักษณะในด้าน การมีความคิดสร้างสรรค์, การมีวิสัยทัศน์ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล

2. ระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารมีการวางแผนงานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ มีการนิเทศ ติดตาม และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่งผลให้การดำเนินงานด้านวิชาการเกิดความชัดเจน และตอบสนองต่อเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าลำดับแรกคือ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการนิเทศ การศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และลำดับสุดท้ายคือด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะ การวางแผนงานด้านวิชาการเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ช่วยกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษาอย่างมีระบบและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร โดยการวางแผนที่ดีจะนำไปสู่การนิเทศการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากร เวลา และความพร้อมของบุคลากร อีกทั้งยังต้องใช้ความรู้เชิงลึกและการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ทำให้การดำเนินงานในด้านนี้ได้รับการประเมินในระดับที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิชตยา ภีระบัน (2561) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดีมาก โดยปัจจัยที่มีความสำคัญ ได้แก่ ความพึงพอใจในการทำงานของครู ความสามารถในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู, ความใฝ่รู้และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง, ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง, และ ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผลการศึกษายัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมาลย์ ลีทอง (2563) ที่ศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการบริหารมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้าน การบริหารจัดการ, การพัฒนาบุคลากร, และการบริหารงบประมาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยงค์ ศรีโทมิ (2561) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ การวางแผนงาน

ด้านวิชาการที่มีประสิทธิภาพ, การพัฒนาทรัพยากรบุคคล, และ การจัดการด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการบริหารงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

3. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษา สำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับยุคดิจิทัล เช่น การมีวิสัยทัศน์ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และความสามารถในการขับเคลื่อนนวัตกรรม การศึกษา จะสามารถวางแผน พัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารวิชาการของสถานศึกษามีความก้าวหน้าและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของการบริหารวิชาการ โดยเรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้เพราะแต่ละด้านต้องอาศัยวิสัยทัศน์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล และภาวะผู้นำแบบดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนงานวิชาการ โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องใช้ความคิดเชิงระบบและการออกแบบที่ตอบโจทย์อนาคต จึงมีความสัมพันธ์ในระดับที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับด้านการนิเทศการศึกษาซึ่งมักอาศัยบทบาทของครูและผู้สอนมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิชตยา ภีระบัน (2561) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่ามี ความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งหมายความว่า การบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของสถานศึกษา และช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมาลย์ ลีทอง (2563) ที่ศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านการบริหารโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน การบริหารจัดการ ทรัพยากร, การพัฒนาบุคลากร, และ การบริหารด้านงบประมาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะด้านการวางแผนงานและการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้น ผู้บริหารควรได้รับการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 พัฒนาทักษะการวางแผนงานวิชาการโดยใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 เสริมความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

1.3 ส่งเสริมบทบาทผู้นำดิจิทัลที่มีจริยธรรม ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ และเป็นต้นแบบในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการ จึงเสนอแนวทางการวิจัยในอนาคตดังนี้

2.1 ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในระดับห้องเรียน เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

2.2 ขยายการศึกษาไปยังสถานศึกษาในสังกัดอื่น เช่น เอกชน โรงเรียนขนาดเล็ก หรือระดับอาชีวศึกษา เพื่อเปรียบเทียบบริบทการบริหารในหลากหลายรูปแบบ

2.3 วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาและทดลองใช้แนวทางหรือโมเดลการบริหารวิชาการบนพื้นฐานของคุณลักษณะผู้นำยุคดิจิทัล และประเมินผลลัพธ์เชิงระบบ

บรรณานุกรม

- ฐานะ บุญรอด และวสันต์ชัย กากแก้ว. (2565). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 1137-1150.
- ธิตยา ภิระบัน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดมศึกษาเชียงราย เขต 1. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยพะเยา*.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 1*. วิทยาลัยทองสุข : กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ที่คอมจังหวัดมหาสารคาม.
- ประยงค์ ศรีโหม้. (2561). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2556). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- วิมาลย์ ลีทอง. (2563). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- สาคร มหาหิงค์, บุญจักรวาล รอดบำเรอ และวิราภรณ์ ส่งแสง. (2565). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(4), 62-75.

สุกัญญา แซ่มซอย. (2560). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หาญชัย เกียรติเฟื่องฟู, วิทยา จันทร์ศิลา และสธิรพร เขาวนชัย. (2565). ความต้องการพัฒนาคุณลักษณะในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2. *หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). *การบริหารโรงเรียนยุคดิจิทัล*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.truelookpanya.com/education/content/52232> [15 มกราคม 2568].

เป้าหมายการพัฒนาจากภายในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Inner Development Goals Based on the Moderate Postmodern Philosophy

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Gunyaviriya¹ and Sirin Gunyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chisa.gu@ssru.ac.th

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: March 14, 2025; Revised: March 29, 2025; Accepted: March 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางพัฒนา IDG บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ความสมดุล และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เนื้อหา และการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาเพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนา IDG

ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถเป็นฐานแนวคิดที่เหมาะสมในการพัฒนา IDG เนื่องจากมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ (1) การปฏิเสธ “เรื่องเล่าใหญ่” และการสนับสนุน “เรื่องเล่าเล็ก” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด IDG ที่ควรมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนตามบริบท (2) การผสมผสานระหว่างเหตุผล อารมณ์ และจิตวิญญาณ เพื่อให้เกิดการพัฒนาภายในที่สมดุล และ (3) การเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถามและประสบการณ์แทนการยึดติดกับกรอบคิดที่ตายตัว นอกจากนี้ งานวิจัยยังนำเสนอ ADEP Model ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุน IDG บนฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ A (Adaptive Structure : โครงสร้างที่ปรับเปลี่ยนได้), D (Dynamic Balance : สมดุลเชิงพลวัต), E (Exploratory Learning : การเรียนรู้เชิงสำรวจและตั้งคำถาม) และ P (Postmodern Pragmatism : ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเชิงปฏิบัติ)

คำสำคัญ: เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน, ปรัชญา, หลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research article aims to analyze and propose a development framework for Inner Development Goals (IDG) based on Moderate Postmodern Philosophy, which emphasizes flexibility, balance, and experiential learning. A qualitative research methodology was employed, utilizing data collected from documents and relevant literature. Content analysis and philosophical inquiry were used to synthesize a conceptual framework for IDG development.

The findings revealed that Moderate Postmodern Philosophy provides a suitable theoretical foundation for developing IDG due to its key characteristics: (1) the rejection of "Grand Narratives" and the support of "Petite Narratives," which aligns with the flexible and context-sensitive nature of IDG; (2) the integration of rationality, emotion, and spirituality to achieve balanced inner development; and (3) the emphasis on learning through questioning and experience rather than rigid conceptual adherence. Furthermore, this study introduces the ADEP Model as a conceptual framework to support IDG development within the foundation of Moderate Postmodern Philosophy. The model comprises four core components: A (Adaptive Structure), D (Dynamic Balance), E (Exploratory Learning), and P (Postmodern Pragmatism).

Keywords : Inner Development Goals, Philosophy, Moderate Postmodern

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อภาวะภายในของมนุษย์ เช่น ความเครียด วิกฤตอัตลักษณ์ และความรู้สึกแปลกแยก งานวิจัยของ Inner Development Goals Initiative (2023) ระบุว่า การพัฒนาคุณลักษณะภายใน เช่น ความตระหนักรู้ การฟังอย่างลึกซึ้ง การเห็นคุณค่าของผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) อย่างแท้จริง แม้กรอบแนวคิด IDG จะเริ่มได้รับการพัฒนาในระดับสากล แต่ในบริบทไทยยังขาดการศึกษาเชิงลึกด้านปรัชญา ที่จะช่วยวางรากฐานทางความคิดให้ IDG ดำเนินไปได้อย่างมั่นคง งานวิจัยนี้จึงมุ่งนำเสนอการวิเคราะห์ IDG บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งสามารถรองรับความซับซ้อนและความหลากหลายของมนุษย์ในโลกปัจจุบันได้อย่างมีความหมาย ในโลกยุคปัจจุบัน การพัฒนามนุษย์ได้ก้าวข้ามขอบเขตของการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจและสังคมไปสู่การพัฒนาภายในที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างปัจเจกบุคคลกับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคม แนวคิด เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (Inner Development Goals: IDG) จึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะทางปัญญา อารมณ์ และจิตวิญญาณของ

มนุษย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่กำหนดโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2016) อย่างไรก็ตาม แนวคิด IDG ในปัจจุบันยังคงเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงทฤษฎีที่ต้องอาศัยรากฐานทางปรัชญาที่แข็งแกร่งในการอธิบายและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม

อนึ่ง งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงแนวคิด (conceptual analysis) และสังเคราะห์ทางปรัชญา (philosophical synthesis) จึงมิได้มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่เฉพาะหรือกลุ่มเป้าหมายเชิงประจักษ์ หากแต่ตั้งอยู่บนสมมติฐานทางปรัชญาเกี่ยวกับการพัฒนาภายในของมนุษย์ในระดับโครงสร้างโดยรวม ทั้งนี้ แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาศึกษาล้วนสะท้อนปัญหาเชิงระบบที่ปรากฏในบริบทของโลกยุคใหม่ อันส่งผลต่อภาวะภายในของมนุษย์ในมิติปัจเจกและสังคมโดยรวม เพื่อให้การพัฒนาจากภายในสามารถดำเนินไปได้อย่างมีหลักการและไม่หลุดออกจากกรอบของการคิดเชิงปรัชญา จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดที่สามารถรองรับความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและจิตวิญญาณ หนึ่งในแนวคิดที่สามารถรองรับการพัฒนา IDG ได้คือ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) ซึ่งเป็นแนวทางที่พยายามสร้างสมดุลระหว่างแนวคิดหลังนวยุคที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางความคิด กับแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงโดยไม่ละทิ้งโครงสร้างบางอย่างของความเป็นเหตุเป็นผล (Lyotard, 1984)

ปรัชญาหลังนวยุค (Postmodern Philosophy) เป็นแนวคิดที่เริ่มปรากฏชัดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเป็นการตอบโต้แนวคิดสมัยใหม่ที่เน้นความมีเหตุผลแบบสากลและความจริงเพียงหนึ่งเดียว นักคิดสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ Jean-François Lyotard ผู้เสนอแนวคิดการปฏิเสธเรื่องเล่าขนาดใหญ่ (Grand Narratives) (Lyotard, 1984) และ Zygmunt Bauman ผู้พูดถึงความไม่มั่นคงทางสังคมในยุคสมัยใหม่ตอนปลายผ่านแนวคิด “สังคมเหลว” (Liquid Modernity) ปรัชญาหลังนวยุคมุ่งเน้นการยอมรับความหลากหลาย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และความไม่แน่นอนของความรู้ ซึ่งเป็นรากฐานของแนวคิด “หลังนวยุคสายกลาง” ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางตั้งอยู่บนหลักการของการตั้งคำถามต่อกรอบคิดแบบดั้งเดิม (Grand Narratives) ซึ่งมักจะกำหนดแนวทางตายตัวในการพัฒนา ในขณะที่เดียวกัน ปรัชญานี้ไม่ได้ปฏิเสธโครงสร้างทุกอย่างเหมือนแนวคิดหลังนวยุคสุดโต่ง แต่พยายามสร้าง “พื้นที่ตรงกลาง” ที่เปิดโอกาสให้กับการปรับตัวและสร้างสมดุลระหว่างเหตุผลและความรู้สึก (Bauman, 1993) การพัฒนามนุษย์ผ่าน IDG โดยอาศัยหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางช่วยให้กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาไม่ถูกจำกัดด้วยโครงสร้างแข็งตัว สามารถนำไปใช้กับบริบทที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

ข้อค้นพบจากงานวิจัยของ รัตติกรณ และคณะ (2567) ระบุว่า การพัฒนาภายในสามารถช่วยลดปัญหาความเครียด ความขัดแย้งทางสังคม และเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น แนวคิด IDG จึงไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองของบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรและสังคมได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดกรอบแนวคิดที่สามารถเชื่อมโยง IDG กับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางได้อย่างเป็นระบบ ทำให้ยังไม่มีแนวทางที่

ชัดเจนสำหรับการนำหลักการปรัชญามาใช้เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาภายในให้มีความลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายในการวิเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนา IDG บนฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปรัชญาและการสังเคราะห์เนื้อหาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแนวคิดและโมเดลที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของการพัฒนาภายใน ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม โดยเฉพาะในบริบทไทย ซึ่งกำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงจิตวิญญาณและการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่แน่นอนในหลากหลายมิติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนา IDG บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง เป้าหมายการพัฒนาจากภายในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวคิดเชิงปรัชญาเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (IDG) และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) โดยใช้แนวทางวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการศึกษาตัวแบบทางปรัชญาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ขอบเขตการศึกษา

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด IDG และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (2) การศึกษาหลักการของ IDG และ (3) การเสนอกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจากภายในในบริบทของสังคมไทย

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในบทความวิจัยนี้ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) โดยรวบรวมและวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด IDG และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์
3. การเปรียบเทียบแนวคิด (Comparative Analysis) ระหว่าง IDG และปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อค้นหาจุดร่วมและจุดต่างที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้

4. การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกวิเคราะห์โดยใช้แนวทางวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง IDG และปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยผลการวิเคราะห์จะถูกนำเสนอในรูปแบบของการอภิปรายเชิงปรัชญา พร้อมตัวแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่สามารถนำไปใช้ในบริบทของการพัฒนาภายในในระดับบุคคลและสังคม

ผลการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางพัฒนา IDG บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผู้วิจัยจึงจัดการนำเสนอผลการศึกษผ่านการสังเคราะห์เชิงแนวคิดออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับ IDG (2) แนวทางการพัฒนา IDG บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง และ (3) ข้อเสนอเชิงแนวทางสำหรับการประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ การจัดประเด็นดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นระบบในการอธิบายแนวคิด IDG ในเชิงลึก อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางเชิงปรัชญาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง

ก่อนการวิเคราะห์แนวคิด IDG บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (IDG) โดยเฉพาะกรอบแนวคิดของ Inner Development Goals Alliance 2021 (Inner Development Initiative, 2023) ซึ่งกำหนดองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ Being, Thinking, Relating, Collaborating และ Acting ที่มุ่งเสริมสร้างศักยภาพภายในเพื่อรองรับเป้าหมาย SDGs รวมถึงศึกษาวรรณกรรมด้านปรัชญาหลังนวยุคของนักคิดสำคัญ อาทิ Lyotard (1984), Bauman (1993) และ Taylor (1989) เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิด IDG กับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยเฉพาะในแง่ของการยอมรับความหลากหลาย ความยืดหยุ่น และการปรับตัวตามบริบท รวมถึงพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่กล่าวไว้ในบทนำ

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (Inner Development Goals: IDG) บนพื้นฐานของ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) พบว่ามีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอธิบายการพัฒนา IDG ในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ โดยผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

1. ความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับ IDG

การพัฒนา IDG จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่สามารถรองรับความหลากหลายทางความคิดและความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ โดย ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีลักษณะเด่นที่เอื้อต่อการพัฒนา IDG ดังนี้

- ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไม่ปฏิเสธโครงสร้างความรู้โดยสิ้นเชิงเหมือนหลังนวยุคสุดโต่ง แต่ยอมรับว่า การพัฒนาภายในต้องอาศัยทั้งโครงสร้าง (structure) และความยืดหยุ่น (flexibility) เพื่อรองรับบริบทที่แตกต่างกัน

- ปรัชญานี้เน้น "พื้นที่ตรงกลาง" (middle ground) ที่เปิดให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท ทำให้ IDG สามารถดำเนินไปได้โดยไม่ติดอยู่กับกรอบคิดที่แข็งตัวเกินไป

- แนวคิดของ Jean-François Lyotard (1984) ที่ตั้งคำถามต่อ "เรื่องเล่าใหญ่" (Grand Narratives) สอดคล้องกับ IDG ที่เน้นการพัฒนาตามบริบทเฉพาะของแต่ละบุคคล แทนที่จะใช้กรอบแนวคิดเดียวครอบคลุมทุกคน

2. การพัฒนา IDG บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาภายในของมนุษย์สามารถอธิบายผ่านหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยมีแนวทางสำคัญดังต่อไปนี้

- การพัฒนา IDG ไม่ควรถูกกำหนดโดยกรอบตายตัว แต่ควรเป็นกระบวนการที่เปิดให้มีการปรับเปลี่ยนตามความต้องการของแต่ละบุคคลและสังคม

- การพัฒนาภายใน ไม่ได้เกิดจากความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การสังเกต และการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zygmunt Bauman (1993) ที่มองว่าความเป็นสมัยใหม่เหลวไหล (Liquid Modernity) ทำให้มนุษย์ต้องมีความสามารถในการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

- การพัฒนา IDG ควรเป็นกระบวนการแบบองค์รวม (Holistic Development) โดยรวม ปัญญา อารมณ์ จิตวิญญาณ และการกระทำทางสังคมเข้าด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดแบบดั้งเดิมที่เน้นเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจหรือสังคม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ IDG บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากการศึกษาพบว่าหากต้องการนำ IDG มาใช้ในบริบทของสังคมไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงแนวทางต่อไปนี้

- เปิดพื้นที่ให้มีการพัฒนาแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Development) ไม่ควรใช้แนวทางเดียวกับทุกคน แต่ควร สนับสนุนการเติบโตของแต่ละบุคคลตามศักยภาพและบริบทของตนเอง

- ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทดลองและประสบการณ์ แทนที่จะใช้กรอบแนวคิดที่แข็งตัว ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่ให้ความสำคัญกับ การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว

- ใช้หลัก "การตั้งคำถาม" เป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนา (Critical Inquiry) เช่นเดียวกับที่ปรัชญาหลังนวยุคเน้นการทำลายแนวคิดเดิม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบความคิดแบบเดิม

- สร้างสมดุลระหว่างเหตุผลและความรู้สึก (Balance between Rationality and Emotion) เพื่อให้ IDG ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทางความคิดหรือจิตวิญญาณเพียงด้านเดียว แต่ต้องคำนึงถึงปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสภาพแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (IDG) สามารถอธิบายและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่ออาศัยปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เนื่องจากแนวคิดนี้ช่วยให้ IDG มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามบริบท และหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของกรอบคิดตายตัว การศึกษาครั้งนี้นำไปสู่ผลลัพธ์ดังกล่าวเนื่องจากมีรากฐานมาจากแนวคิดหลักของปรัชญาหลังนวยุค

1. ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยคือ แนวคิด IDG ไม่สามารถใช้กรอบคิดเดียวกันกับทุกบริบทได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงกับปรัชญาหลังนวยุคที่ตั้งคำถามต่อ "เรื่องเล่าใหญ่" (Grand Narratives) ที่เคยถูกใช้เพื่ออธิบายการพัฒนามนุษย์แบบตายตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jean-François Lyotard (1984) ใน "The Postmodern Condition" อธิบายว่า สังคมหลังนวยุคปฏิเสธการใช้ "เรื่องเล่าใหญ่" ที่พยายามกำหนดกฎเกณฑ์สากลให้กับทุกคน เช่นเดียวกับ IDG ที่ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นแนวคิดที่ ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลและสังคม การศึกษาครั้งนี้พบว่า หาก IDG ถูกกำหนดให้มีโครงสร้างตายตัว เช่น การกำหนดคุณสมบัติของ "มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว" ไว้เป็นกรอบเดียวกันทั่วโลก จะทำให้แนวคิดนี้ ขาดความสามารถในการตอบสนองต่อความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาที่แนวคิดหลังนวยุคสายกลางช่วยแก้ไขได้ ผลการศึกษานี้จึงสนับสนุนแนวคิดของ เลียวทาร์ด ที่ว่า การพัฒนาความรู้และตัวตนของมนุษย์ต้องเกิดขึ้นในรูปแบบของ "เรื่องเล่าเล็ก" (Petite Narratives) ที่สะท้อนความหลากหลายมากกว่าการใช้กรอบแนวคิดเดียวกันกับทุกคน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ว่า IDG ต้องการแนวทางการพัฒนาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

2. ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภายในไม่สามารถอาศัยหลักเหตุผล (Rationality) เพียงอย่างเดียวได้ แต่ต้องมีความสมดุลกับมิติของอารมณ์และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สนับสนุนแนวคิดของ Charles Taylor (1989) และ Zygmunt Bauman (1993)

Charles Taylor (1989) อธิบายไว้ในหนังสือ "Sources of the Self" ว่า การพัฒนาตัวตนของมนุษย์ต้องอาศัย "ภาวะจิตตื่นรู้" (Moral Awareness) และความสามารถในการเชื่อมโยงกับคุณค่าภายในตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิด IDG ในขณะที่ Zygmunt Bauman (1993) อธิบายไว้ในหนังสือ "Postmodern Ethics" ว่า สังคมสมัยใหม่มีลักษณะเป็น "ของเหลว" (Liquid Modernity) ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้มนุษย์ไม่สามารถพึ่งพากฎเกณฑ์ตายตัวทางจริยธรรมได้ แต่ต้องพัฒนา "จริยธรรมเชิงสถานการณ์" (Situational Ethics) ซึ่งหมายถึง การใช้ทั้งเหตุผลและความรู้สึกเพื่อปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนา IDG ควรอยู่บนแนวคิดที่เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ผ่านอารมณ์และประสบการณ์ มากกว่าการใช้กรอบคิดเชิงเหตุผลเพียงอย่างเดียว การค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bauman ที่ว่า มนุษย์ต้องสามารถปรับตัวโดยอาศัยทั้งเหตุผลและอารมณ์ในการตัดสินใจ ไม่ใช่เพียงแค่ใช้ตรรกะเพียงอย่างเดียว ดังนั้น การศึกษานี้จึงสนับสนุนแนวคิดที่ว่า IDG ต้องมีมิติของอารมณ์และจิตวิญญาณควบคู่กับเหตุผล ซึ่งช่วยอธิบายว่าทำไมการพัฒนาจากภายในจึงต้องเป็นกระบวนการที่สมดุลมากกว่าการใช้ตรรกะหรือหลักการที่กำหนดไว้อย่างตายตัว

3. ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภายในไม่ควรถูกกำหนดเป็นแนวทางเดียว แต่ควรเปิดให้แต่ละบุคคลสามารถเรียนรู้และค้นพบเส้นทางของตนเองผ่านการตั้งคำถามและประสบการณ์ ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สนับสนุนแนวคิดของ Paulo Freire (1970) และ Michel Foucault (1977)

Paulo Freire (1970) ในหนังสือ "Pedagogy of the Oppressed" เสนอว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการตั้งคำถามต่อความจริงที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ IDG ที่ควรเปิดโอกาสให้บุคคล ได้ค้นหาความหมายของการพัฒนาตัวเองผ่านประสบการณ์และการไตร่ตรอง ส่วน Michel Foucault (1977) ในหนังสือ "Discipline and Punish" กล่าวถึง "อำนาจและความรู้" (Power and Knowledge) ว่า ระบบสังคมพยายามสร้างกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมการเรียนรู้ของมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนาภายในจึงไม่ควรเป็นเพียงการปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ แต่ต้องเปิดให้แต่ละบุคคลสามารถ ค้นหาวิธีพัฒนาตัวเองตามความเหมาะสมของตนเอง การศึกษาครั้งนี้พบว่า หาก IDG ถูกกำหนดเป็นแนวทางเดียวกันสำหรับทุกคน จะทำให้การพัฒนาภายในสูญเสียความเป็นธรรมชาติและไม่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของแต่ละบุคคลได้ ดังนั้น การค้นพบนี้จึงสนับสนุนแนวคิดของ Freire และ Foucault ที่มองว่า กระบวนการเรียนรู้ควรเปิดกว้างและให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามมากกว่าการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดของ Lyotard, Bauman, Taylor, Freire และ Foucault จึงสามารถสะท้อนคุณลักษณะสำคัญของการพัฒนา IDG ที่ไม่ยึดติดกับกรอบแนวคิดตายตัว แต่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และยึดโยงกับประสบการณ์เฉพาะบุคคล

โดยสรุป การอภิปรายผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถใช้เป็นฐานคิดที่ทรงพลังในการพัฒนา IDG ให้มีความยืดหยุ่น เป็นองค์รวม และไม่ถูกจำกัดด้วยกรอบความคิดตายตัว การเปรียบเทียบกับนักคิดสำคัญแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภายในที่แท้จริงต้องเปิดรับความหลากหลาย เชื่อมโยงกับคุณค่าเฉพาะตน และตั้งอยู่บนกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการยกระดับ IDG จากกรอบปฏิบัติ ไปสู่กรอบแนวคิดที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ "ADEP Model" ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักของการพัฒนาภายในบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ADEP เป็นตัวย่อของ 4 แนวคิดหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาภายใน ได้แก่

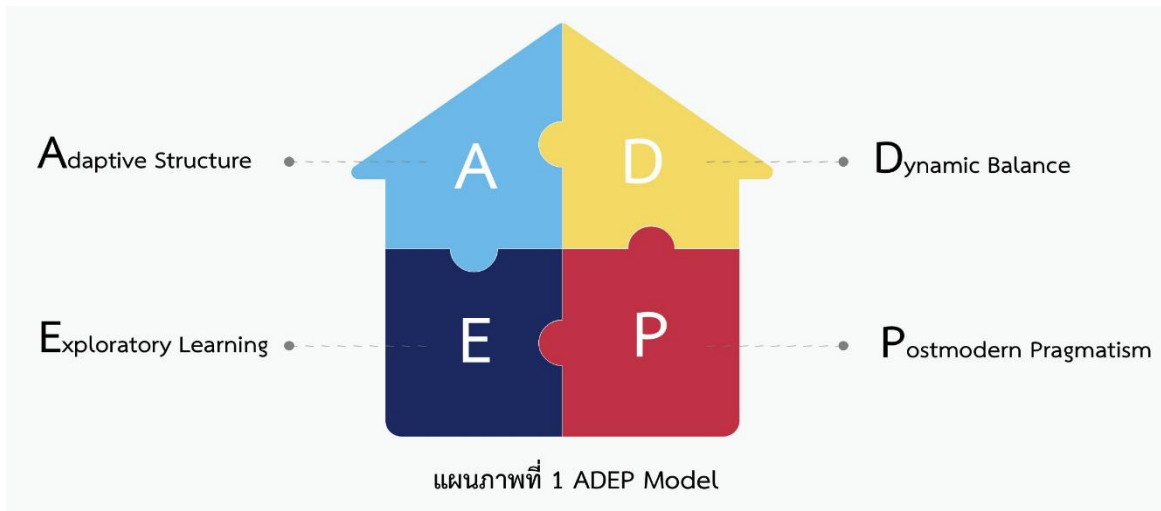
A ย่อมาจาก Adaptive Structure หมายถึง โครงสร้างที่ปรับเปลี่ยนได้

D ย่อมาจาก Dynamic Balance หมายถึง สมดุลเชิงพลวัตระหว่างเหตุผล อารมณ์ และจิตวิญญาณ

E ย่อมาจาก Exploratory Learning หมายถึง การเรียนรู้เชิงสำรวจและตั้งคำถาม

P ย่อมาจาก Postmodern Pragmatism หมายถึง ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเชิงปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่ ADEP สามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จากแผนภาพ ADEP Model สามารถอธิบายได้ว่า ADEP เป็นตัวย่อของ 4 แนวคิดหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาภายใน ได้แก่

1. A = Adaptive Structure (โครงสร้างที่ปรับเปลี่ยนได้) กล่าวคือ การพัฒนาภายในต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่ ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ตามบริบทของแต่ละบุคคล แทนการใช้แนวทางตายตัว
2. D = Dynamic Balance (สมดุลเชิงพลวัตระหว่างเหตุผล อารมณ์ และจิตวิญญาณ) กล่าวคือ IDG ต้องอาศัยความสมดุลระหว่าง เหตุผล (Rationality), อารมณ์ (Emotional Awareness), และจิตวิญญาณ (Spiritual Growth)
3. E = Exploratory Learning (การเรียนรู้เชิงสำรวจและตั้งคำถาม) กล่าวคือ การพัฒนาภายในต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เกิด การตั้งคำถาม การไตร่ตรอง และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง
4. P = Postmodern Pragmatism (ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเชิงปฏิบัติ) กล่าวคือ IDG ในบริบทสังคมไทยควรอาศัย แนวคิดหลังนวยุคสายกลาง + ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางนี้ช่วยให้ IDG สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับบุคคล องค์กร และสังคม โดยไม่ติดอยู่กับโครงสร้างแข็งตัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ เป้าหมายการพัฒนาจากภายใน (IDG) บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สามารถเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

1.1 การกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาภายในในระดับบุคคลและองค์กร

- ภาครัฐควรส่งเสริม "การพัฒนาจากภายใน" เป็นแนวทางสำคัญของนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

- จัดทำ "หลักสูตรการพัฒนาภายใน" สำหรับบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างเหตุผล อารมณ์ และจิตวิญญาณ

- ส่งเสริม "การศึกษาเชิงวิพากษ์และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม" (Critical & Participatory Learning) เพื่อให้ประชาชนสามารถตั้งคำถามและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างยืดหยุ่น

1.2 การบูรณาการ IDG กับนโยบายการศึกษาและการพัฒนาองค์กร

- ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้ ส่งเสริมแนวคิด ADEP Model (Adaptive, Dynamic, Exploratory, Pragmatic) โดยให้นักเรียนและนักศึกษาเรียนรู้ผ่านการสำรวจ ตั้งคำถาม และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

- ส่งเสริม "สถาบันพัฒนาผู้นำภายใน" เพื่อฝึกอบรมผู้นำองค์กรและข้าราชการให้มีแนวคิดที่เปิดกว้างและสามารถนำ IDG ไปใช้กับการบริหารองค์กร

1.3 การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับ IDG ในบริบทสังคมไทย

- สนับสนุน ทุนวิจัยด้านการพัฒนาภายใน ที่เชื่อมโยงกับศาสตร์พระราชาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

- จัดตั้ง "ศูนย์การเรียนรู้ด้านการพัฒนาภายใน" เพื่อเป็นแหล่งศึกษาและทดลองแนวทางการพัฒนาภายในที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ สามารถเสนอแนวทางการวิจัยเพิ่มเติมในอนาคตได้ดังนี้

2.1 การศึกษาแนวทางประยุกต์ใช้ IDG ในภาคปฏิบัติ

- ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ "แนวทางการนำ IDG ไปใช้ในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน" โดยเน้นไปที่การออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม หรือแนวทางบริหารองค์กรที่เน้นการพัฒนาภายใน

- ศึกษาความเป็นไปได้ของ "การสร้างแบบจำลองการพัฒนาภายในสำหรับผู้นำองค์กร" เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง IDG และศาสตร์พระราชา

- ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ "การเชื่อมโยงระหว่าง IDG และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาภายในที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

- ศึกษาการนำแนวคิด "ปลูกป่าในใจคน" มาใช้ในการพัฒนา IDG เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านความยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม

2.3 การศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคเชิงลึกที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาภายใน

- ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับ "บทบาทของปรัชญาหลังนวยุคในการพัฒนาภาวะผู้นำ" โดยเฉพาะการนำแนวคิดของ Bauman, Foucault และ Lyotard มาประยุกต์ใช้

- ศึกษาการนำแนวคิด "การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์" (Experiential Learning) และ "การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์" (Critical Inquiry) มาใช้ในการออกแบบหลักสูตร IDG

บรรณานุกรม

รัตติกกรณ์ จงวิศาล, เมธา หริมเทพาธิป, ธรากร กมลเปรมปิยะกุล, อธิศักดิ์ เลอยศพรชัย, & วิชัย โภคทวี. (2567). *การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร Inner Development Goals (IDG) ในประเทศไทย*. มูลนิธิสหธรรมิกชน.

Bauman, Z. (1993). *Postmodern ethics*. Blackwell Publishing.

Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Pantheon Books.

Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed* (M. B. Ramos, Trans.). Continuum. (Original work published 1968)

Inner Development Initiative. (2023). *Inner Development Goals framework*. Retrieved from <https://www.innerdevelopmentgoals.org>

Lyotard, J.-F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. University of Minnesota Press.

Taylor, C. (1989). *Sources of the self: The making of the modern identity*. Harvard University Press.

Nations, U. (2016). *The sustainable development goals 2016*. New York : ESocialSciences.

อริชฐานบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท : การวิเคราะห์เชิงปรัชญา

Adhitthana Paramita in Theravada Buddhist Philosophy

: A Philosophical Analysis

สิรินทร์ กัญยาวิริยะ¹ และ ชิสา กัญยาวิริยะ²

Sirin Gunyaviriya¹ and Chisa Gunyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail : ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chisa.gu@ssru.ac.th

Received: March 06, 2025; Revised: March 30, 2025; Accepted: March 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์และขยายความแนวคิดเกี่ยวกับอริชฐานบารมี โดยอาศัยหลักฐานจากพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา และการวิเคราะห์แนวคิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งนี้ การศึกษามุ่งเน้นเฉพาะในขอบเขตของพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีได้ครอบคลุมถึงแนวคิดในพุทธศาสนานิกายมหายานหรือแนวคิดพุทธร่วมสมัย

จากการศึกษาในพระไตรปิฎกพบว่า อริชฐานบารมีสามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ อริชฐานบารมี อริชฐานอุปบารมี และอริชฐานปรมัตถบารมี ซึ่งสะท้อนถึงระดับความเข้มข้นของการตั้งมั่นในปณิธาน และอริชฐานบารมียังมีบทบาทสำคัญในการนำพาพระโพธิสัตว์ให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและบรรลุป่าหมาย องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดล ACTS ซึ่งประกอบด้วย A – Aspiration & Action (แรงบันดาลใจและการลงมือทำ), C – Commitment & Consistency (ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่อง), T – Transformation & Tenacity (การเปลี่ยนแปลงและความอดทนไม่ย่อท้อ) และ S – Self-Discipline & Service (วินัยในตนเองและการรับใช้สังคม) โมเดลนี้ช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับอริชฐานบารมีในมิติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การทำงาน การพัฒนาตนเอง หรือการเป็นผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนสังคม

คำสำคัญ : บารมี, อริชฐาน, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This study aims to analyze and expand the concept of Adhitthana Paramita by utilizing evidence from the Tipitaka, the Atthakatha (commentaries), and an analytical approach based on Buddhist philosophy. The study categorizes Adhitthana Paramita into three levels: Adhitthana Paramita (basic determination), Adhitthana Upa Paramita (intermediate determination), and Adhitthana Paramattha Paramita (ultimate determination), which reflect varying degrees of intensity in the resolution process. This research is limited to the context of Theravada Buddhism and focuses solely on sources from the Tipitaka and commentarial literature. It does not include perspectives from Mahayana Buddhism or contemporary Buddhist thought.

Through the examination of examples from the Tipitaka, it was found that Adhitthana Paramita plays a significant role in enabling Bodhisattas to overcome obstacles and achieve their aspirations. The study also proposes a new conceptual framework in the form of the ACTS Model, which comprises A – Aspiration & Action, C – Commitment & Consistency, T – Transformation & Tenacity, and S – Self-Discipline & Service. This model enhances the understanding of Adhitthana Paramita by framing it in a way that is practically applicable to daily life, including in education, professional development, personal growth, and leadership that drives social progress.

Keywords : Paramita, Adhitthana, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

อธิษฐานบารมี (Adhitthana Paramita) เป็นหนึ่งในบารมี 10 ประการที่มีบทบาทสำคัญตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีความหมายลึกซึ้งที่เกี่ยวข้องกับการตั้งจิตมั่นอย่างแน่วแน่ต่อเป้าหมายอันชอบธรรม คำว่า "อธิษฐาน" ในบริบทของพุทธศาสนานั้นมิได้เป็นเพียงการตั้งความปรารถนาเช่นเดียวกับความเชื่อในศาสนาอื่น ๆ ที่อาจหมายถึงการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นการกำหนดเจตจำนงอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของปัญญาและศีลธรรม (Bodhi, 2005) ซึ่งหมายถึงการดำรงตนด้วยความแน่วแน่ มุ่งมั่นที่จะทำความดีและบรรลุเป้าหมายอันสูงส่งโดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคและปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ

อธิษฐานบารมีได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ซึ่งระบุว่า การตั้งจิตอธิษฐานเป็นพื้นฐานของการบำเพ็ญบารมีทั้งสิบ (Nanamoli & Bodhi, 1995) พระโพธิสัตว์ทรงใช้หลักอธิษฐานบารมีเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุพุทธภูมิ เช่นในพระชาติของพระเนมิราช โพธิสัตว์ พระองค์ทรงบำเพ็ญอธิษฐานบารมีขั้นสูงสุด โดยมีความแน่วแน่ในคุณธรรมที่ทรงตั้งจิตปรารถนาอย่างเคร่งครัด (ธนกฤต มีพวงผล, 2557)

เมื่อพิจารณาในบริบทของพุทธจริยศาสตร์ อธิษฐานบารมี มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นคุณธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้มแข็งทางจิตใจและมีความแน่วแน่ในการทำความดี พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของอธิษฐานบารมีในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและสร้างคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น พระองค์ตรัสไว้ในพระสูตรหลายแห่งว่า "บุคคลผู้มีอธิษฐานอันแน่วแน่ ย่อมเป็นผู้มีปณิธานอันมั่นคง เปรียบเสมือนหินผาที่ไม่หวั่นไหวต่อแรงลม" (Buddhadatta, 1979) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอธิษฐานบารมีมิได้หมายถึงการยึดติดในความปรารถนาแบบโลกียะ แต่เป็นการฝึกจิตให้มีเสถียรภาพและสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่หวั่นไหว

นอกจากนี้ งานวิจัยของ สุภาพร พรหมเถื่อน (2554) ชี้ให้เห็นว่าการบำเพ็ญอธิษฐานบารมีสามารถแบ่งออกเป็นสามระดับ ได้แก่ บารมีสามัญ (ขั้นพื้นฐานของการทำความดี), อุปะบารมี (การทำความดีในระดับเข้มข้นขึ้น) และปรมัตถบารมี (การบำเพ็ญบารมีขั้นสูงสุดที่นำไปสู่การบรรลุธรรม) การแบ่งระดับดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนาทางจิตที่มีลำดับขั้น ซึ่งต้องอาศัยความมุ่งมั่นและปณิธานอันแน่วแน่

ในแง่ของการนำไปประยุกต์ใช้ อธิษฐานบารมีสามารถช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การทำงาน หรือการดำเนินชีวิตในสังคม การตั้งจิตอธิษฐานให้มั่นคงในเป้าหมายที่ชอบธรรมจะช่วยให้บุคคลสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและเดินทางสู่ความสำเร็จได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ อธิษฐานบารมียังมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติธรรมและการเจริญสมาธิภาวนา เนื่องจากการตั้งจิตมั่นเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้จิตสามารถดำรงอยู่ในสมาธิและบรรลุถึงปัญญาอันแท้จริงได้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคิดอธิษฐานบารมีในรูปแบบโมเดล ACTS ซึ่งเป็นการสังเคราะห์คุณลักษณะภายในของอธิษฐานบารมีให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ทั้งในมิติของการพัฒนาตน การทำงาน และภาวะผู้นำ โดยเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนศักยภาพของหลักธรรมนี้ในการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาหลักอธิษฐานบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาทจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ในแง่ของหลักธรรมทางศาสนา แต่ยังรวมถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเสริมสร้างจิตใจให้เข้มแข็งและมีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ในยุคที่ผู้คนต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสังคม สื่อ และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีหลักธรรมที่ช่วยให้ตั้งมั่นในเป้าหมายที่ชอบธรรม มีวินัยในตน และเสียสละเพื่อส่วนรวม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง อธิษฐานบารมีจึงมิใช่เพียงหลักธรรมเชิงทฤษฎี แต่เป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่สามารถตอบโจทย์โลกสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง การศึกษานี้จะวิเคราะห์ถึงความหมายของอธิษฐานบารมี ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติและคุณค่าที่อธิษฐานบารมีสามารถนำมาสู่ชีวิตและสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรมสำคัญนี้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของอริชฐานบารมี

อริชฐานบารมี (Adhitthana Paramita) เป็นหนึ่งในทศบารมีที่พระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญเพื่อให้ถึงพระโพธิญาณ อริชฐานหมายถึงการตั้งมั่นแน่วแน่ด้วยจิตอันเด็ดเดี่ยว มีความหนักแน่นไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ อริชฐานบารมีจึงเป็นคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งปณิธานอันมั่นคงเพื่อบรรลุเป้าหมายอันประเสริฐ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาชีวิตและการดำรงตนตามหลักพุทธศาสนา (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554)

แนวคิดเรื่องอริชฐานบารมีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยเฉพาะในนิบาตชาดกซึ่งกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ทรงตั้งจิตอริชฐานเพื่อบังคับใจไปสู่การตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยผ่านการสั่งสมบารมีทั้งสิบประการ ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อริชฐาน เมตตา และอุเบกขา (เอกชัย อุไรสินธุ์, 2564) ซึ่งอริชฐานบารมีถือเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้พระโพธิสัตว์สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายอันยิ่งใหญ่ได้อย่างไม่ย่อท้อ

ความหมายเชิงลึกของอริชฐานบารมี

อริชฐานบารมีประกอบด้วยสองมิติหลัก ได้แก่ มิติภายใน และ มิติภายนอก มิติภายในหมายถึงการตั้งมั่นทางจิตใจอย่างแน่วแน่ มุ่งมั่นต่อเป้าหมายด้วยความไม่หวั่นไหว เช่น การตั้งสัจจะว่าจะบำเพ็ญเพียรให้ถึงที่สุดโดยไม่ละทิ้งความเพียรนั้น ส่วนมิติภายนอกหมายถึงการแสดงออกผ่านการกระทำที่สอดคล้องกับปณิธานของตน เช่น การรักษาศีลอย่างเคร่งครัด หรือการดำเนินชีวิตอย่างมีวินัยเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554)

อริชฐานบารมีแตกต่างจากความมุ่งมั่นโดยทั่ว ๆ ไป เพราะเป็นการตั้งจิตที่มีรากฐานอยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การอริชฐานจึงต้องประกอบด้วย สัจจะ (ความจริงใจ) และ ขันติ (ความอดทน) เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้โดยไม่ท้อถอย พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎกว่า "อริชฐานเป็นคุณสมบัติของบัณฑิต ผู้มีจิตตั้งมั่นในสัมมาทิฐิยอมก้าวหน้าในมรรคา" (อง.ทุก. 20/5/61) แสดงให้เห็นว่าการอริชฐานมิใช่เพียงการตั้งเป้าหมายอย่างเลื่อนลอย แต่เป็นการกระทำที่มีรากฐานอยู่บนความเข้าใจธรรมะและความมุ่งมั่นในการบำเพ็ญความดี

อริชฐานบารมีในบริบทของพระโพธิสัตว์

ในพระไตรปิฎกมีตัวอย่างหลายกรณีที่แสดงให้เห็นถึงอริชฐานบารมีของพระโพธิสัตว์ หนึ่งในตัวอย่างที่สำคัญคือ พระเนมิราชชาดก ซึ่งเล่าถึงพระเนมิราชโพธิสัตว์ที่ตั้งจิตอริชฐานอย่างแน่วแน่เพื่อบำเพ็ญบารมีในโลกมนุษย์ แม้ว่าเทวดาจะเชิญให้พระองค์อยู่เสวยสุขในสวรรค์ แต่พระเนมิราชกลับเลือกที่จะกลับมายังโลกมนุษย์เพื่อสร้างสมบารมีให้บริบูรณ์ (ชนกฤต มีพวงผล, 2557) การตัดสินใจเช่นนี้สะท้อนถึงพลังแห่งอริชฐานบารมีที่สามารถนำพาพระโพธิสัตว์ไปสู่การบรรลุพุทธภูมิได้

หนึ่งในกรณีสำคัญที่สะท้อนอิทธิฐานบารมีได้อย่างเด่นชัด คือเรื่องของพระเทมียราชกุมาร ซึ่งทรงอิทธิฐานอย่างแน่วแน่ว่าจะไม่ปกครองบ้านเมืองด้วยการใช้ความรุนแรง พระองค์จึงแสวงหาความเป็นไป และหุหนวกเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นกษัตริย์ ซึ่งเป็นวิธีที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิฐานบารมีในระดับสูงสุดที่นำไปสู่การละเว้นจากความชั่วและการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุนิพพาน (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554)

อิทธิฐานบารมีไม่ได้เป็นเพียงหลักธรรมสำหรับพระโพธิสัตว์เท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชนได้ เช่น ในด้านการศึกษา นักเรียนสามารถตั้งจิตอธิษฐานให้มีความพากเพียรในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญา ในด้านการทำงาน พนักงานสามารถตั้งเป้าหมายเพื่อบรรลุความสำเร็จโดยอาศัยความอดทนและความพยายามตามหลักอิทธิฐานบารมี นอกจากนี้ในมิติทางสังคม อิทธิฐานบารมียังช่วยส่งเสริมให้คนในสังคมมีความตั้งมั่นในความดี มีความเสียสละ และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น (เอกชัย อุไรสินธว์, 2564)

อิทธิฐานบารมีจึงเป็นหลักการที่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม ในทางพุทธศาสนา การตั้งจิตอธิษฐานที่มีคุณค่าไม่ใช่เพียงการอธิษฐานขอพรเพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยไม่ต้องลงมือกระทำ แต่เป็นการอธิษฐานที่ต้องควบคู่ไปกับการกระทำอันเป็นกุศล ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า "บุคคลผู้มีจิตตั้งมั่นในอิทธิฐานบารมี ย่อมเป็นผู้มีปณิธานอันประเสริฐและย่อมถึงความสำเร็จด้วยความเพียร" (ช.ป. 31/9/562)

ระดับของสัจจะบารมี

อิทธิฐานบารมี (Adhitthana Paramita) เป็นหนึ่งในทศบารมีที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญให้สมบูรณ์ก่อนที่จะบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ คำว่า อิทธิฐาน มีรากศัพท์จากภาษาบาลี "อิ" ซึ่งหมายถึง "เหนือกว่า" หรือ "ยิ่งใหญ่" และ "ฐานะ" ซึ่งหมายถึง "การตั้ง" หรือ "การกำหนด" เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง การตั้งมั่นแน่วแน่ในปณิธานของตนเอง ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใด ๆ (เอกชัย อุไรสินธว์, 2564) การบำเพ็ญอิทธิฐานบารมีนี้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของทั้งพระโพธิสัตว์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป เพราะเป็นพลังที่ช่วยให้บุคคลมีความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่ล้มเลิกกลางคัน

อิทธิฐานบารมีแบ่งออกเป็นสามระดับ ได้แก่ อิทธิฐานบารมี (Adhitthana Paramita), อิทธิฐานอุปปารมี (Adhitthana Upaparamita) และ อิทธิฐานปรมัตถบารมี (Adhitthana Paramattha Paramita) ซึ่งแต่ละระดับสะท้อนถึงความเข้มข้นของการตั้งปณิธานที่แตกต่างกันไปตามสภาวะแห่งจิต และการเสียสละที่บุคคลยินดีทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้น (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554)

1. อธิษฐานบารมี

ระดับนี้เป็นพื้นฐานของอธิษฐานบารมีทั้งหมด เป็นขั้นแรกของการตั้งมั่นในความตั้งใจของตนเอง ด้วยจิตที่แน่วแน่และมั่นคง บุคคลที่บำเพ็ญอธิษฐานบารมีในระดับนี้จะต้องมีความหนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะเผชิญกับอุปสรรคก็ยังคงมุ่งมั่นต่อเป้าหมายของตนเอง โดยไม่ยอมแพ้หรือถอดใจง่าย ๆ (ธนกฤต มีพวงผล, 2557)

ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ตัวอย่างของอธิษฐานบารมีระดับนี้สามารถพบได้ในเรื่องของพระเนมิราชชาดก ซึ่งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระเนมิราช ผู้ปกครองที่ตั้งมั่นในศีลธรรม เมื่อเทวดาเชื่อเชิญให้พระองค์อยู่เสวยสุขในสวรรค์ พระองค์กลับเลือกที่จะกลับมาয়ังโลกมนุษย์เพื่อบำเพ็ญบารมีต่อไป (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554) การตัดสินใจของพระองค์แสดงให้เห็นถึงความตั้งมั่นและความหนักแน่นในอธิษฐานของตน ซึ่งถือเป็นขั้นพื้นฐานของอธิษฐานบารมี

ในชีวิตประจำวัน อธิษฐานบารมีระดับนี้สามารถพบได้ในผู้ที่ตั้งใจทำความดีหรือมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง แม้จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคก็ตาม เช่น นักเรียนที่ตั้งใจเรียนเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย หรือพนักงานที่มุ่งมั่นพัฒนาความสามารถของตนเองเพื่อก้าวหน้าในอาชีพ

2. อธิษฐานอุปบารมี

ระดับนี้เป็นการบำเพ็ญอธิษฐานบารมีที่เข้มข้นขึ้นจากระดับแรก ผู้ที่บำเพ็ญอธิษฐานอุปบารมีจะต้องสามารถ ยอมสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อดำรงมั่นในอธิษฐานของตนเอง กล่าวคือ ไม่เพียงแต่มีความตั้งมั่นเท่านั้น แต่ยังยอมทุ่มเททุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยไม่หวั่นไหวแม้ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือการเสียสละ (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554)

ตัวอย่างของอธิษฐานอุปบารมีปรากฏใน พระเทมียราชกุมารชาดก ซึ่งพระโพธิสัตว์ทรงสร้างทำเป็นไ้และหุนหวกตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นกษัตริย์ เนื่องจากพระองค์ตั้งมั่นในอธิษฐานที่จะไม่ปกครองแผ่นดินด้วยความรุนแรง แม้ว่าจะถูกกดดันจากราชสำนักและเผชิญกับอุปสรรคมากมาย พระองค์ก็ไม่ละทิ้งอธิษฐานของตนเอง (ธนกฤต มีพวงผล, 2557)

ในชีวิตประจำวัน อธิษฐานอุปบารมีสามารถพบเห็นได้ในบุคคลที่อุทิศตนเพื่อส่วนรวม เช่น แพทย์ที่ทำงานในพื้นที่ทุรกันดารเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วย แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความเหน็ดเหนื่อยและความยากลำบาก

3. อธิษฐานปรมัตถบารมี

ระดับสูงสุดของอธิษฐานบารมีคืออธิษฐานปรมัตถบารมี ซึ่งเป็นการตั้งมั่นแน่วแน่อย่างเด็ดเดี่ยว โดยสามารถยอมสละแม้แต่ชีวิตของตนเองเพื่อรักษาอธิษฐานของตน (เอกชัย อุไรสินธ์, 2564) นี่เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ความกล้าหาญและความเสียสละขั้นสูงสุด

ตัวอย่างที่เด่นชัดของอิทธิฐานปรมัตถบารมีคือ พระมหาชนกชาตก ซึ่งพระโพธิสัตว์ทรงมุ่งมั่นพยายามว่ายน้ำข้ามมหาสมุทรเป็นเวลาหลายวันเพื่อช่วยเหลือประชาชนของพระองค์ แม้ว่าจะอยู่ในภาวะที่สิ้นหวัง แต่พระองค์ก็ยังคงมุ่งมั่นว่ายต่อไปจนกว่าจะแน่ใจว่าได้ทำทุกอย่างที่สามารถทำได้แล้ว (สุภาพร พรหมเถื่อน, 2554)

อิทธิฐานปรมัตถบารมีสามารถพบได้ในบุคคลที่มีความตั้งมั่นอย่างสูงสุดในเป้าหมายของตน เช่น นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนที่ยอมอุทิศชีวิตเพื่อความยุติธรรม หรือพระสงฆ์ที่อุทิศตนบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรม

ตัวอย่างการบำเพ็ญอิทธิฐานบารมีในพระไตรปิฎก

อิทธิฐานบารมีเป็นหนึ่งในทศบารมีที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญเพื่อให้ถึงพระสัมมาสัมโพธิญาณ หมายถึง **ความตั้งมั่นแน่วแน่ในปณิธานของตนเองโดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค** ความสำคัญของอิทธิฐานบารมีนั้นมีมากกว่าการตั้งเป้าหมายหรือความมุ่งมั่นในชีวิตธรรมดา หากแต่เป็นการตั้งใจเพื่อการบรรลุความดีสูงสุด อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทางจิตวิญญาณ ตัวอย่างของอิทธิฐานบารมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายตอน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของอิทธิฐานในระดับต่าง ๆ และผลลัพธ์ของอิทธิฐานที่มั่นคง

1. พระมหาชนกชาตก – อิทธิฐานว่ายน้ำข้ามมหาสมุทร (ขุ.ชา. 28/481/279)

เรื่องราวของพระมหาชนกเป็นหนึ่งในตัวอย่างที่เด่นชัดของอิทธิฐานบารมี ซึ่งแสดงถึง พลังแห่งความตั้งมั่นที่ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค ครั้งหนึ่งขณะพระมหาชนกเสด็จโดยสารเรือเพื่อเดินทางไปยังดินแดนหนึ่ง ทว่าระหว่างทางได้เกิดพายุรุนแรง ทำให้เรือล่มลงกลางมหาสมุทร ผู้คนส่วนใหญ่หมดหวังและจมน้ำไป แต่พระมหาชนกตั้งใจอิทธิฐานแน่วแน่ว่า “ตราบใดที่ยังมีเรียวแรง ตราบนั้นเราจะไม่หยุดว่ายน้ำ” พระองค์จึงพยายามว่ายน้ำเป็นเวลานานถึง เจ็ดวันเจ็ดคืน โดยไม่ย่อท้อ

แม้ในช่วงเวลานั้นพระองค์จะต้องเผชิญกับความเหน็ดเหนื่อย ความหนาวเย็น และความสิ้นหวัง แต่พระองค์ก็ยังคงมุ่งมั่นในปณิธานของตนเอง ไม่ยอมแพ้ต่อความทุกข์ทรมาน เมื่อเทวดานางมณีเมขลาเห็นเช่นนั้น จึงช่วยเหลือพระองค์ให้ขึ้นฝั่งได้อย่างปลอดภัย

เรื่องราวนี้นสะท้อนให้เห็นว่า อิทธิฐานบารมีมิได้หมายถึงเพียงการตั้งใจปรารถนา แต่หมายถึงการลงมือกระทำอย่างสุดความสามารถโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก หากพระมหาชนกไม่ได้มีจิตใจที่แน่วแน่ พระองค์คงยอมจำนนต่อชะตากรรมเหมือนผู้โดยสารคนอื่น ๆ ทว่าเพราะอิทธิฐานของพระองค์แน่วแน่ พระองค์จึงสามารถเอาชนะพายุแห่งอุปสรรคและก้าวไปสู่เป้าหมายได้ในที่สุด

2. พระเนมิราชชาตก – อิทธิฐานไม่อยู่ในสวรรค์ (ขุ.ชา. 4/2/239-302)

พระเนมิราชเป็นกษัตริย์ที่ทรงตั้งมั่นในธรรมะและการปฏิบัติศีลอย่างเคร่งครัด ทรงปกครองบ้านเมืองโดยยึดหลักเมตตาธรรมและความยุติธรรมจนกระทั่งเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ ท้าวสักกะ (พระอินทร์) ได้ส่งเทพบุตรมาเชิญพระองค์ไปเสวยสุขในสวรรค์ แต่พระเนมิราชกลับตั้งอธิษฐานแน่วแน่ว่า “เรามิได้ปรารถนาความสุขอันเกิดจากสวรรค์ แต่เราปรารถนาที่จะกลับไปสั่งสมบารมีเพื่อบรรลุธรรมสูงสุด”

แม้พระอินทร์จะชี้ให้เห็นว่าสวรรค์เต็มไปด้วยความสุขอันเลิศล้ำ ไม่มีความทุกข์โศกให้ต้องอดทนอีกต่อไป แต่พระเนมิราชก็ไม่หวั่นไหวต่อคำชักชวน เพราะพระองค์เห็นว่าสวรรค์เป็นเพียงภพหนึ่งที่ไม่ถาวร เมื่อบุญหมดก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป จึงเลือกที่จะกลับมายังโลกมนุษย์เพื่อบำเพ็ญบารมี

กรณีของพระเนมิราชแสดงให้เห็นว่า อธิษฐานบารมีในระดับสูงสุดมิใช่เพียงแค่ความแน่วแน่ต่ออุดมการณ์ของตนเอง แต่ยังหมายถึงการปฏิเสธความสุขที่ยิ่งใหญ่หากมันไม่ใช่เส้นทางแห่งการหลุดพ้น

3. พระเตมียรชกุมาร – อธิษฐานไม่เป็นกษัตริย์ (ขุ.ชา. 27/68/32)

พระเตมียรชกุมาร เป็นรัชทายาทของแคว้นหนึ่ง แต่เมื่อทรงเห็นว่าการเป็นกษัตริย์นั้นต้องเกี่ยวข้องกับภารกิจที่อาจนำไปสู่การกระทำบาปกรรมมากมาย เช่น การพิพากษาประหารชีวิตประชาชน หรือการทำสงคราม พระองค์จึงตั้งอธิษฐานว่า “เราจะไม่ปกครองแผ่นดิน เพื่อมิให้ต้องกระทำกรรมที่เป็นอกุศล”

เพื่อรักษาอธิษฐานของตน พระเตมียรชกุมารสร้างทำเป็นใบ้ หูหนวก และไม่สามารถเดินได้ พระราชบิดาทรงทดสอบพระองค์หลายครั้งเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นเช่นนั้นจริงหรือไม่ แต่พระองค์อดทนต่อการทดสอบทุกอย่าง และยืนหยัดอยู่ในอธิษฐานของตนเอง จนในที่สุดพระราชบิดายอมรับและอนุญาตให้พระองค์สละราชสมบัติและออกบวช

เรื่องราวนี้แสดงให้เห็นถึงพลังของอธิษฐานบารมีที่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจครั้งสำคัญของชีวิต พระเตมียรชกุมารมิได้เพียงแค่ตั้งจิตปรารถนา แต่ทรงลงมือทำด้วยความแน่วแน่ แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันทางสังคม

4. พระพุทธเจ้าอธิษฐานตรัสรู้ – อธิษฐานไม่ลุกจากที่นั่ง (ม.ม. 26/18/237)

เหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนถึงอธิษฐานบารมีในระดับสูงสุดของพระพุทธเจ้าคือ คิณแห่งการตรัสรู้ ณ ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ ก่อนการตรัสรู้ พระองค์ทรงตั้งจิตอธิษฐานแน่วแน่ว่า

“แม้เลือดและเนื้อของเราจะเหือดแห้งไป เหลือเพียงหนัง เอ็น และกระดูก ทรายใดที่ยังไม่บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ เราจะไม่ลุกจากที่นั่งนี้”

พระองค์ดำรงอยู่ในสมาธิอย่างมั่นคง ไม่ปล่อยให้ความเหนื่อยล้า ความสงสัย หรือมารร้ายมาทำให้พระองค์ละทิ้งอธิษฐานของตนเอง จนกระทั่งในที่สุด เมื่อสิ้นสุดการตรัสรู้ พระองค์ได้บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ

เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของอิทธิฐานปรมาตถบารมีในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นการอิทธิฐานที่ถึงขั้นสามารถสละชีวิตเพื่อบรรลุเป้าหมายแห่งธรรม

สรุปได้ว่า อิทธิฐานบารมีมิได้เป็นเพียงการตั้งจิตปรารถนา แต่เป็นพลังภายในที่สามารถนำพาผู้ปฏิบัติให้ก้าวข้ามอุปสรรคและบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต อิทธิฐานที่แท้จริงต้องมีทั้งความตั้งมั่น ความเสียสละ และความเพียรพยายามจนถึงที่สุด

อิทธิฐานบารมีจึงเป็นพลังที่ขับเคลื่อนให้บุคคลสามารถฝ่าฟันอุปสรรค และมุ่งไปสู่การบรรลุความดีสูงสุดได้อย่างแท้จริง

วิเคราะห์อิทธิฐานบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

อิทธิฐานบารมี เป็นหลักธรรมสำคัญที่พบในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งมั่นของพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงลึก จะพบว่าความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิฐานบารมีสามารถขยายขอบเขตไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในเชิงพุทธปรัชญาและการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

1. อิทธิฐานบารมีมิใช่เพียงการตั้งใจ แต่คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ

โดยทั่วไป การอิทธิฐานมักถูกเข้าใจว่าเป็นเพียง "การตั้งใจแน่วแน่" หรือ "การภาวนาเพื่อให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น" แต่แท้จริงแล้ว อิทธิฐานบารมีมิได้เป็นเพียงการตั้งเป้าหมาย แต่คือ กระบวนการพัฒนาทางจิตที่ต้องอาศัยขันติ ความเพียร และการลงมือปฏิบัติ

แนวคิดนี้สามารถอธิบายได้ผ่านตัวอย่างของพระมหาชนกในชาดก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การอิทธิฐานที่แท้จริงต้องมาพร้อมกับการลงมือกระทำ ไม่ใช่เพียงการตั้งใจเฉย ๆ พระมหาชนกไม่ได้เพียงแต่ตั้งจิตว่าจะเอาชีวิตรอดจากมหาสมุทร แต่ยังคงว่ายน้ำต่อเนื่องเป็นเวลานาน แม้จะเหน็ดเหนื่อย พระองค์ก็ไม่ละทิ้งอิทธิฐานของตนเอง จนในที่สุดได้รับความช่วยเหลือจากเทวดา

เมื่อเทียบกับมุมมองทางจิตวิทยา อิทธิฐานบารมีสามารถอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการ Self-Determination ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการกำหนดทิศทางของตนเอง ผ่านความพยายามและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ดังนั้น อิทธิฐานบารมีจึงไม่ใช่แค่เรื่องของความตั้งใจ แต่คือการพัฒนาสภาวะจิตและการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง

2. อิทธิฐานบารมีในมิติทางสังคม: เครื่องมือแห่งการเปลี่ยนแปลง

โดยทั่วไป อิทธิฐานบารมีมักถูกมองว่าเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่แท้จริงแล้ว อิทธิฐานบารมีสามารถถูกขยายไปสู่ระดับสังคมได้ กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีอิทธิฐานบารมีที่แน่วแน่และมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ย่อมสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในสังคมได้

ตัวอย่างเช่น พระเนมิราชที่เลือกละทิ้งสวรรค์เพื่อกลับมายังโลกมนุษย์เพราะต้องการสั่งสมบารมีเพื่อช่วยเหลือประชาชน สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า อริชฐานมิใช่เพียงการตั้งใจเพื่อความสำเร็จของตนเอง แต่สามารถเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาสังคมได้

เมื่อเทียบกับบริบทสมัยใหม่ แนวคิดของอริชฐานบารมีสอดคล้องกับแนวคิด Servant Leadership (ภาวะผู้นำเพื่อรับใช้) ซึ่งเป็นหลักการที่ผู้นำต้องมีความเชื่อมั่นในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น แทนที่จะมุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ของตนเอง

ในทางปฏิบัติ ผู้นำที่มีอริชฐานบารมีจะสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนรอบข้าง และสามารถนำองค์กรหรือชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกได้ ดังนั้น การบำเพ็ญอริชฐานบารมีจึงมีผลกระทบที่กว้างไกลกว่าระดับบุคคล และสามารถกลายเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

3. อริชฐานบารมีกับการบริหารและการพัฒนาตนเอง

ในบริบทของการทำงานและการบริหาร อริชฐานบารมีสามารถถูกนำมาใช้เป็นหลักในการสร้าง "Mindset แห่งความสำเร็จ" กล่าวคือ บุคคลที่มีอริชฐานบารมีย่อมมีคุณลักษณะดังนี้:

- 1) มีความแน่วแน่ในเป้าหมาย – ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค
- 2) มีความอดทนและขันติ – สามารถเผชิญกับความยากลำบากโดยไม่ละทิ้งเป้าหมาย
- 3) มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง – ไม่คาดหวังให้ผู้อื่นช่วยเหลือ แต่พยายามทำทุกอย่างด้วยตนเอง

แนวคิดนี้สามารถเห็นได้จากเรื่องของพระเตมียราชกุมาร ซึ่งแม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสังคมและครอบครัว แต่พระองค์ก็ยังคงยึดมั่นในอริชฐานของตนเองจนสามารถหลีกเลี่ยงการเป็นกษัตริย์ได้ สิ่งนี้เป็นบทเรียนที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารและการพัฒนาตนเองได้ เพราะแสดงให้เห็นว่า หากบุคคลมีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีความมุ่งมั่นมากพอ ย่อมสามารถควบคุมเส้นทางของตนเองได้ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมรอบข้าง

4. อริชฐานบารมีกับการพัฒนาทางจิตวิญญาณในยุคดิจิทัล

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น อริชฐานบารมียังสามารถเป็นแนวทางในการฝึกจิตใจเพื่อรับมือกับความท้าทายของยุคดิจิทัลได้ ในโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งเร้าทางข้อมูลข่าวสาร และความกดดันจากสื่อสังคมออนไลน์ การตั้งอริชฐานบารมีสามารถช่วยให้บุคคลมีความแน่วแน่ในจุดยืนของตนเอง และไม่หวั่นไหวไปตามกระแสที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การบำเพ็ญอริชฐานบารมีสามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลสามารถมีวินัยในการใช้เทคโนโลยี ไม่ตกเป็นทาสของสื่อสังคมออนไลน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิต ไม่ไขว่คว้าไปตามกระแสของโลก สามารถพัฒนาคุณธรรมภายใน ฝึกสมาธิและเจริญปัญญาเพื่อรับมือกับความซับซ้อนของโลกยุคใหม่

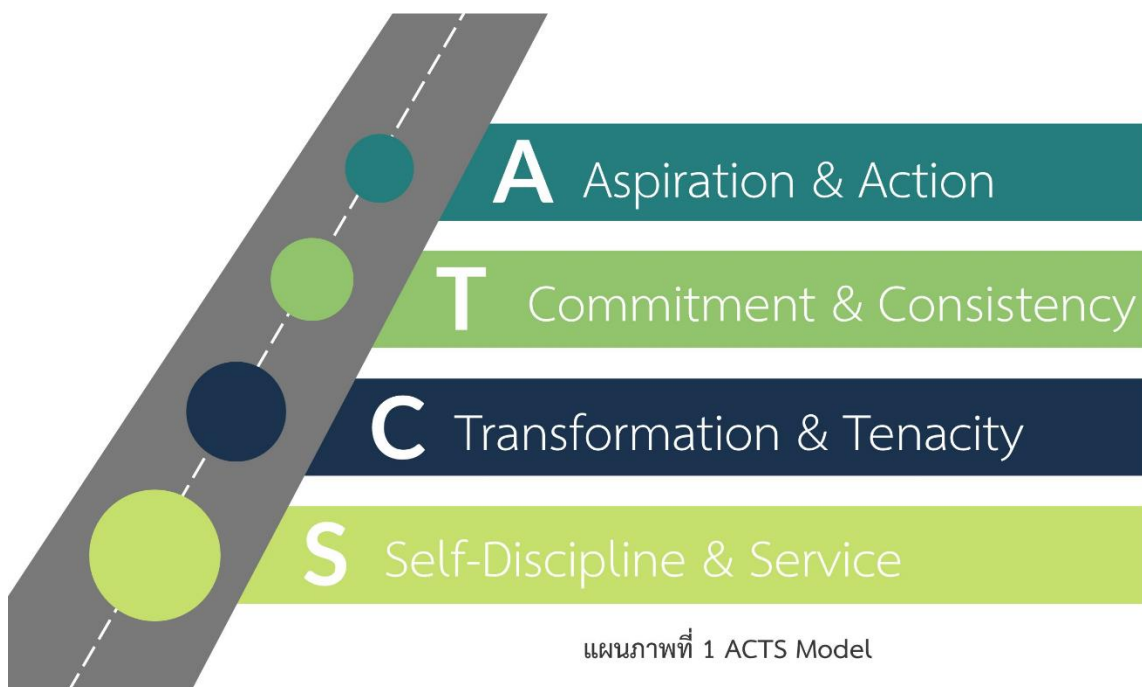
องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ACTS Model ซึ่งเป็นตัวย่อที่สะท้อนถึงหลักการสำคัญของอริชฐานบารมีในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

- A – Aspiration & Action (แรงบันดาลใจและการลงมือทำ)
- C – Commitment & Consistency (ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่อง)
- T – Transformation & Tenacity (การเปลี่ยนแปลงและความอดทนไม่ย่อท้อ)
- S – Self-Discipline & Service (วินัยในตนเองและการรับใช้สังคม)

โมเดล ACTS มีรากแนวคิดจากหลักอริชฐานบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการตั้งจิตมั่นและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อเป้าหมายอันชอบธรรม (Nanamoli & Bodhi, 1995) อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักธรรมในหมวด “วิริยะ” และ “สัจจะ” ที่เน้นการมีวินัยและความเพียรในทางธรรม งานศึกษาของสุภาพร พรหมเถื่อน (2554) ซึ่งเสนอการแบ่งระดับของบารมี ยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของบารมีในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โมเดล ACTS จึงไม่เพียงเป็นการสังเคราะห์แนวคิดดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังเป็นการขยายกรอบแนวคิดอริชฐานบารมีให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตของบุคคลทั่วไป มิใช่จำกัดเฉพาะบริบทของพระโพธิสัตว์ตามแนวคิดดั้งเดิม โดยเฉพาะในบริบทของการตั้งเป้าหมายในชีวิต การเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนาตนในโลกสมัยใหม่ ทั้งยังตอกย้ำว่า “บารมี” สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนเชิงจริยธรรมในสังคมร่วมสมัยที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

โดยสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

A ย่อมาจาก **Aspiration & Action** หมายถึง แรงบันดาลใจและการลงมือทำ) อธิบายได้ว่า อธิษฐานบารมีมิใช่เพียงแค่การตั้งจิตหรืออธิษฐานขอพร แต่หมายถึงการมีแรงบันดาลใจที่แน่วแน่ (Aspiration) และการลงมือทำ (Action) อย่างสอดคล้องกัน ผู้ที่บำเพ็ญอธิษฐานบารมีต้องไม่เพียงแต่ตั้งใจ แต่ต้อง ทำให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายาม

C ย่อมาจาก **Commitment & Consistency** หมายถึง ความมุ่งมั่นและความต่อเนื่อง อธิบายได้ว่า อธิษฐานบารมีต้องมาพร้อมกับ ความมุ่งมั่น (Commitment) ที่แน่วแน่ และ การทำอย่างสม่ำเสมอ (Consistency) มิใช่เพียงแค่ตั้งใจในช่วงเวลาหนึ่งแล้วละทิ้งเป้าหมายกลางทาง ผู้ที่มีอธิษฐานบารมีจะสามารถอดทนต่อความลำบากและดำเนินตามปณิธานของตนจนสำเร็จ

T ย่อมาจาก **Transformation & Tenacity** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและความอดทนไม่ย่อท้อ อธิบายได้ว่า อธิษฐานบารมีมิใช่แค่เครื่องมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายส่วนตัว แต่ยังเป็น พลังที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformation) ทั้งในระดับบุคคลและสังคม บุคคลที่มีอธิษฐานบารมีต้องมี ความอดทน (Tenacity) ต่ออุปสรรค โดยไม่ละทิ้งปณิธานของตนแม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดัน

S ย่อมาจาก **Self-Discipline & Service** หมายถึง วินัยในตนเองและการรับใช้สังคม อธิบายได้ว่า การบำเพ็ญอธิษฐานบารมีมิใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่ควรมี วินัยในตนเอง (Self-Discipline) เพื่อรักษาเป้าหมายของตน และนำไปสู่ การรับใช้เพื่อส่วนรวม (Service) ผู้นำที่มีอธิษฐานบารมีย่อมสามารถสร้างแรงบันดาลใจและขับเคลื่อนสังคมไปในทางที่ดี

โมเดลนี้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในทางธรรมะ การพัฒนาตนเอง การบริหาร และการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้โมเดล ACTS ในชีวิตจริง สามารถยกตัวอย่างแต่ละด้านได้ดังนี้

- ด้านการศึกษา เช่น นักเรียนสามารถตั้งอธิษฐานบารมีให้มุ่งมั่นเรียนรู้ โดยลงมือฝึกฝน (Aspiration & Action) รักษาความมุ่งมั่น (Commitment) และมีความอดทนต่ออุปสรรค (Tenacity)
- ด้านการทำงาน เช่น ผู้นำองค์กรสามารถใช้โมเดลนี้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงาน โดยยึดมั่นในเป้าหมาย มีวินัย และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม
- ด้านการพัฒนาจิตใจ เช่น ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถนำโมเดลนี้มาใช้ในการฝึกสมาธิและเจริญภาวนา โดยมีความแน่วแน่ในอธิษฐานบารมีของตน

บทสรุป

อริชฐานบารมี (Adhitthana Paramita) เป็นหนึ่งในทศบารมีที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทางจิตวิญญาณของพระโพธิสัตว์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป หลักธรรมข้อนี้ไม่ได้เป็นเพียงการตั้งความปรารถนาอย่างเลื่อนลอย หากแต่เป็น พลังแห่งความมุ่งมั่นแน่วแน่ ซึ่งต้องอาศัย ปัญญา ศีลธรรม และความเพียรพยายาม เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การศึกษามุ่งเน้นเฉพาะในขอบเขตของพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีได้ครอบคลุมถึงแนวคิดในพุทธศาสนานิกายมหายานหรือแนวคิดพุทธร่วมสมัย

จากข้อมูลในพระไตรปิฎก อริชฐานบารมีปรากฏในหลายบริบท ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ที่แสดงถึงพลังแห่งความเพียรพยายาม พระเนมิราชชาดกที่สะท้อนการเลือกเส้นทางแห่งคุณธรรม ไปจนถึงพระเตมียราชกุมารที่มีความแน่วแน่ต่ออุดมการณ์ของตน แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสังคม ทั้งนี้ อริชฐานของพระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้ถือเป็นแบบอย่างสูงสุดของอริชฐานปรมัตถบารมี ที่ต้องใช้ทั้งความอดทนและความเสียสละขั้นสูงสุด

ในการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญา อริชฐานบารมีไม่ใช่เพียงเครื่องมือแห่งการพัฒนาตนเอง แต่ยังเป็น กลไกแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้ที่มีอริชฐานบารมีสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น สร้างพลังในการขับเคลื่อนองค์กรและสังคมไปสู่ความดีงามได้ แนวคิดนี้สามารถเปรียบเทียบกับ ภาวะผู้นำเพื่อรับใช้ (Servant Leadership) ที่เน้นการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าการแสวงหาความสำเร็จส่วนตัว

นอกจากนี้ องค์กรความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้ คือ โมเดล ACTS (Aspiration, Commitment, Transformation, Self-Discipline) ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง โดยเน้นการมีเป้าหมายที่ชัดเจน การลงมือทำอย่างมุ่งมั่น การเปลี่ยนแปลงอย่างมีความอดทน และการรักษาวินัยในตนเองพร้อมกับการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โมเดลนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การทำงาน หรือการพัฒนาจิตใจ

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า อริชฐานบารมีเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนาได้ในระดับต่าง ๆ และมีบทบาทสำคัญต่อการบรรลุพุทธภูมิตามคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ทั้งในด้านการตั้งเป้าหมาย การมีปณิธานแน่วแน่ และการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ในบริบทร่วมสมัย อริชฐานบารมีสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมของบุคคลได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะผ่านโมเดล ACTS ที่ช่วยอธิบายองค์ประกอบภายในของอริชฐานบารมีในลักษณะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน และการพัฒนาตนเอง โมเดล ACTS ยังแสดงให้เห็นจุดเด่นในการขยายแนวคิดอริชฐานบารมีจากบริบทของพระโพธิสัตว์สู่การเป็นคุณธรรมสากลที่บุคคลทั่วไปสามารถฝึกฝนและใช้เป็นแนวทางนำพาชีวิตได้ในทุกมิติ

บรรณานุกรม

- Bodhi, B. (2005). *In the Buddha's words: An anthology of discourses from the Pali Canon*. Boston, MA: Wisdom Publications.
- Buddhadatta, A. P. (1979). *Concise Pali-English dictionary*. Colombo, Sri Lanka: State Printing Corporation.
- Nanamoli, B., & Bodhi, B. (1995). *The Middle Length Discourses of the Buddha: A translation of the Majjhima Nikaya*. Boston, MA: Wisdom Publications.
- ชนกฤต มีพวงผล. (2557). ศึกษาการบำเพ็ญอุชิฐฐานบารมีของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารวรมัญจของแหรพุทธศาสตรปริทรรศน*, 1(1), 105-115.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภาพร พรหมเถื่อน. (2554). *การศึกษาแนวคิดเรื่องอุชิฐฐานบารมีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. *วิทยานพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกชัย อุไรสินธว์. (2564). *แนวปฏิบัติตามปฏิปทาของพระโพธิสัตว์ในสังคมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
-

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 15 : “ปลูกป่าในใจคน”

The Application of the 15th Royal Working Principle : Cultivating the Forest in People’s Hearts

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchalerroj

มูลนิธินพเฉลิมโรจน์

Nopchalerroj Foundation

Email : win@chairoj.net

Received: March 05, 2025; Revised: March 31, 2025; Accepted: March 31, 2025

บทคัดย่อ

หลักการทรงงานข้อที่ 15 “ปลูกป่าในใจคน” เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานเพื่อเน้นย้ำว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกของประชาชน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ในเชิงปรัชญา และเสนอแนวทางประยุกต์ใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยใช้กรอบแนวคิดจากปรัชญาสิ่งแวดล้อม ปรัชญาคุณธรรม ปรัชญาสังคม และพุทธปรัชญา เพื่อชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมต้องเริ่มจากภายในจิตใจของมนุษย์ บทความนำเสนอโมเดล C.A.R.E. ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) Consciousness – การสร้างจิตสำนึก (2) Action – การลงมือปฏิบัติ (3) Resilience – การเสริมสร้างความยั่งยืน และ (4) Ecosystem – การบูรณาการสู่ระบบนิเวศทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีแนวทางสอดคล้องกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในจิตใจของประชาชนสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่าแนวทางการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมสามารถเริ่มต้นจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นคุณค่าของธรรมชาติ ข้อเสนอแนะจากบทความนี้จึงเน้นให้ภาครัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมกันใช้โมเดล C.A.R.E. เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ยังมีข้อจำกัดในด้านการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม และอาจต้องอาศัยการบูรณาการกับปัจจัยเชิงโครงสร้างอื่น ๆ จึงจะสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ปลูกป่าในใจคน, จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาที่ยั่งยืน, หลักการทรงงาน

Abstract

The 15th principle of King Bhumibol Adulyadej The Great's royal working principles, "Cultivating the Forest in People's Hearts" emphasizes that sustainable natural resource conservation must begin with the cultivation of environmental consciousness among individuals.

This article aims to philosophically analyze the concept of "Planting Forests in the Hearts of People" and propose practical approaches to fostering long-term ecological awareness. The analysis is framed through the lenses of environmental philosophy, virtue ethics, social philosophy, and Buddhist philosophy, all of which suggest that lasting behavioral change must originate from within the human mind.

The article presents the C.A.R.E. model, consisting of four stages: (1) Consciousness – cultivating awareness, (2) Action – engaging in practice, (3) Resilience – strengthening sustainability, and (4) Ecosystem – integrating environmental values into social and ecological systems. This model aligns with King Bhumibol's vision, which underscores the importance of inner transformation as a foundation for environmental conservation.

The study finds that ecological awareness can be developed through experiential learning, community knowledge-building, and promoting organizational cultures that value nature. This article suggests that the C.A.R.E. model may serve as a guiding framework for encouraging behavioral transformation and advancing the goals of sustainable development. However, the concept of "Planting Forests in the Hearts of People" has certain limitations in terms of measurable outcomes and may require integration with broader structural factors to achieve large-scale transformation effectively.

Keywords : Planting Forests in the Hearts of People, Ecological Consciousness, Sustainable Development, Royal Principles

บทนำ

ปัจจุบัน โลกเผชิญกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมหลายประการ ทั้งภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การตัดไม้ทำลายป่า และปัญหาขยะพลาสติกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี (UNEP, 2022) ประเทศไทยเองก็ประสบกับภัยธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น ความเสื่อมโทรมของป่าไม้ มลภาวะในอากาศและน้ำ ปัญหาหมอกควัน รวมถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565) สาเหตุของปัญหาเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ แม้ว่าจะมีมาตรการจากภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น การใช้กฎหมายควบคุมมลพิษ การส่งเสริมพลังงานทางเลือก หรือโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่มาตรการเหล่านี้ยังไม่เพียงพอ หากขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน การเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงจำเป็นต้องเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ยั่งยืนจากภายในสู่ภายนอก

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนไม่ได้หมายถึงเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของประชาชนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์ และคณะ, 2564) พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมในจิตใจของประชาชน และได้พระราชทานแนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ซึ่งเป็นหลักการทรงงานข้อที่ 15 ของพระองค์ แนวคิดนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการปลูกต้นไม้ทางกายภาพ แต่เป็นการสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่ง เมื่อครั้งเสด็จฯ ไปยังหน่วยงานพัฒนาต้นน้ำทุ่งจ้อ พ.ศ. 2519 ความว่า “...ควรจะปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559)

“ปลูกป่าในใจคน” จึงเป็นแนวคิดที่ตอกย้ำว่าการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมต้องเริ่มจากภายในจิตใจมนุษย์ก่อน การบริโภคทรัพยากรอย่างไม่รู้จักพอ และทัศนคติที่แยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ เป็นรากของความไม่สมดุลทางระบบนิเวศ การฟื้นฟูธรรมชาติให้กลับคืนมาจึงต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกในการรักผืนป่า แนวคิดนี้สามารถอธิบายผ่านกรอบของจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อม และปรัชญาสิ่งแวดล้อมเชิงลึก (deep ecology) ของ Arne Naess (1973) ซึ่งมองว่าธรรมชาติมีคุณค่าในตัวเอง และมนุษย์ควรดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวคิดการเรียนรู้เชิงลึกในจิตวิทยาการศึกษา (Marton & Säljö, 1976) ที่เน้นการสร้าง ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มากกว่าการรับรู้ข้อมูลเพียงผิวเผิน การ “ปลูกป่าในใจคน” จึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความคิด มากกว่าการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม

แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงโดยตรงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 15 จึงเป็นแนวทางหนึ่ง

ที่ช่วยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างสมดุล โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกให้แก่ชุมชน ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในระบัตินโยบาย การศึกษา และการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง (Chambers & Conway, 1992) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 13 “การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” และเป้าหมายที่ 15 “การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน” ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านพฤติกรรมที่รับผิดชอบ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ในเชิงปรัชญา โดยใช้กรอบแนวคิดจากปรัชญาสิ่งแวดล้อม ปรัชญาคุณธรรม ปรัชญาสังคม และพุทธปรัชญา เพื่อแสดงให้เห็นว่าการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมนั้นต้องเกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ก่อน จึงจะสามารถแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมและนโยบายที่ยั่งยืนในระดับสังคม นอกจากนี้ บทความยังนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในทางปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และภาครัฐ ผ่านการศึกษา การมีส่วนร่วมของสังคม และกลไกสนับสนุนทางเศรษฐกิจและนโยบาย เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

1. การตีความผ่านปรัชญาสิ่งแวดล้อม (Environmental Philosophy)

แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” สามารถอธิบายผ่านปรัชญาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะแนวคิด ระบบนิเวศเชิงลึก (Deep Ecology) ของ Arne Naess (1989) ที่เสนอว่าธรรมชาติมีคุณค่าในตัวเอง (intrinsic value) ไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ การฟื้นฟูป่าจึงไม่ควรมองแค่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ต้องมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของผู้คนให้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ (Naess, 1989)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับปรัชญาของ Aldo Leopold (1949) ที่นำเสนอ จริยธรรมที่ดิน (Land Ethic) ซึ่งกล่าวว่า มนุษย์ควรมองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศและมีหน้าที่รักษาสมดุลของธรรมชาติ (Leopold, 1949) แนวคิดนี้สนับสนุนหลักการของ “ปลูกป่าในใจคน” ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อป่าไม้โดยสมัครใจ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดระบบนิเวศเชิงลึก (Deep Ecology) ก็มีข้อวิจารณ์ว่า แม้จะเน้นคุณค่าในตัวเองของธรรมชาติ แต่กลับขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในโลกความจริงที่ขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจและนโยบายรัฐ (Brennan & Lo, 2016) นอกจากนี้ การเน้นให้ธรรมชาติมีคุณค่าทัดเทียมกับมนุษย์อาจขัดกับบริบทของชุมชนที่ยังต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีพ จึงต้องอาศัยการปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความจำเป็นพื้นฐาน

2. การวิเคราะห์ผ่านปรัชญาคุณธรรม (Virtue Ethics)

การปลูกจิตสำนึกให้คนรักป่าเป็นกระบวนการสร้างคุณธรรมในตัวบุคคล เช่น ชันติ (ความอดทน), เมตตา (ความรักต่อธรรมชาติ), สติปัญญา และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Aristotle (350 BCE/1999) ที่เสนอว่า คุณธรรมเกิดจากการฝึกฝนจนกลายเป็นนิสัย (habitual action) (Aristotle, 1999)

นอกจากนี้ นักปรัชญาสมัยใหม่อย่าง Alasdair MacIntyre (1981) ยังเสนอว่า การพัฒนาคุณธรรมต้องเกิดจาก การมีแบบอย่างที่ดีและการบ่มเพาะคุณค่าทางศีลธรรมผ่านชุมชน (MacIntyre, 1981) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการปลูกป่าในใจคนที่เน้นการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษและการมีส่วนร่วมของชุมชน

อย่างไรก็ตาม ปรัชญาคุณธรรมมักให้ความสำคัญกับการฝึกฝนภายในจิตใจของปัจเจก มากกว่าการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทุน ความไม่เท่าเทียม หรือการจัดสรรทรัพยากรในระดับนโยบาย

3. การตีความเชิงปรัชญาสังคม (Social Philosophy)

หลักการ “ปลูกป่าในใจคน” ยังเชื่อมโยงกับปรัชญาสังคม โดยเฉพาะแนวคิด จิตสำนึกชุมชน (Communitarianism) ของ Michael Sandel (1982) ซึ่งเสนอว่า ค่านิยมและความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ได้เกิดจากปัจเจกบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องได้รับการหล่อหลอมผ่านบริบทของชุมชน (Sandel, 1982)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับ John Dewey (1938/1997) ที่มองว่าการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจาก ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ซึ่งหมายความว่า การปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมต้องเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (Dewey, 1997)

แม้ Communitarianism จะส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการสร้างค่านิยมร่วม แต่ก็มีข้อวิพากษ์ว่า แนวคิดนี้อาจมองข้ามเสรีภาพของปัจเจก และอาจนำไปสู่การกดทับเสียงของกลุ่มที่มีความคิดแตกต่างจากค่านิยมส่วนรวมของชุมชนได้ หากไม่มีหลักประกันสิทธิมนุษยชนควบคู่กันไป

4. การเชื่อมโยงกับหลักพุทธปรัชญา

แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” สามารถอธิบายผ่านหลัก อริยสัจ 4 ได้ดังนี้

ทุกข์ – ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สมุทัย – สาเหตุของปัญหา ได้แก่ ความโลภ ความไม่รู้ และมุมมองแบบแยกขาดของมนุษย์จากธรรมชาติ

นิโรธ – แนวทางแก้ไข คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า

มรรค – แนวทางปฏิบัติ เช่น การให้ความรู้ การพัฒนานโยบายสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ (มรกด กำแพงเพชร และสวรยา ธรรมอภิพ, 2560)

แนวคิดนี้เชื่อมโยงกับหลัก มัชฌิมาปฏิปทา หรือ “ทางสายกลาง” ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยไม่ละเลยความสมดุลของสิ่งแวดล้อม

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นโครงสร้างของงาน ทรงมองงาน คือ สิ่งแวดล้อม ทั้งกลายเป็นตัวทุกข์ ซึ่งจัดเป็นตัวปัญหาที่จะต้องทรงแก้ไข หรือเป็นตัวงานที่ จะต้องทรงอนุรักษ์ ฟื้นฟู

ทรงมองสาเหตุของความทุกข์ยากหรือปัญหาเป็นตัว สมุทัย คือ เป็น สิ่งที่จะต้องกำจัดออกไปและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำซ้อนทับถม โดยทรงมองว่า สิ่งที่เป็นปัญหา ทุกอย่างย่อมมีตัวต้นเหตุหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดขึ้นเสมอ ปัญหาของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมหรือ ล่มสลายก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีต้นเหตุหรือสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการตามบริบทของ สิ่งแวดล้อมและบริบทของสังคมที่อยู่ใกล้เคียง ทรงมองความศุขศานติของประชาชนและความ เจริญก้าวหน้าอย่างมีเอกภาพของประเทศชาติเป็นตัว นิโรธ คือ ความดับแห่งทุกข์ ซึ่งได้แก่ สภาวะที่ไร้ปัญหา โดยทรงตั้งสมมติฐานว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็ต้องมีสภาวะที่ไร้ปัญหา ซึ่งเป็น สภาวะที่ตรงกันข้ามกับปัญหานั้นอยู่อย่างแน่นอน ทรงมองข้อปฏิบัติหรือแนวทางที่จะดำเนิน ไปสู่ความดับแห่งทุกข์เป็นตัว มรรค คือ วิธีการในการแก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง อันจะนำ ประเทศชาติและอาณาประชาราษฎร์ไปสู่สภาวะที่ไร้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและแท้จริง (พระมหาชินวัฒน์จกกวโร (กุญรัมย์ย์), 2562)

5. ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของ “ป่า” และ “การปลูกป่า”

ในเชิง ปรัชญาสัญลักษณ์ (Hermeneutics) ป่าเป็นสัญลักษณ์ของ ความอุดมสมบูรณ์ ความสมดุล และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ขณะที่ การปลูกป่า เป็นสัญลักษณ์ของ การฟื้นฟูคุณค่าทางศีลธรรม และการสร้างสังคมที่ยั่งยืน (Ricoeur, 1976)

แนวคิดนี้ยังสะท้อนถึง “การปลูกป่า” ในเชิงอุปมา ของ Martin Heidegger (1977) ที่มองว่า การสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ในจิตใจมนุษย์เป็นกระบวนการของ การปลูกฝังแนวคิดและสร้างสำนึกใหม่ผ่านภาษาและการปฏิบัติ (Heidegger, 1977)

จากเนื้อหาข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” มิได้เป็นเพียงทฤษฎีในระดับความคิด หากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้หลายมิติ เช่น การจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังจริยธรรม สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพธรรมชาติ และการกำหนดนโยบายที่ยึดโยงกับคุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ด้วยการผสมแนวคิดจากหลากหลายแขนง จึงสามารถพัฒนาแนวทางที่ยั่งยืนได้ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และนโยบายสาธารณะ

ที่สำคัญ แนวคิดนี้ได้ถูกนำไปใช้จริงโดย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผ่านโครงการต้นน้ำ ป่าไม้ และการพัฒนาอาชีพในพื้นที่สูง เช่น โครงการพัฒนาต้นน้ำห้วยจ้อ และโครงการหลวง โดยทรงเน้นการสร้างความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูป่า ความพอประมาณ และการมีจิตสำนึกต่อธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนการบูรณาการแนวคิดกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

เทคนิคการประยุกต์ใช้

การนำหลักการ “ปลูกป่าในใจคน” มาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน จำเป็นต้องเน้นที่การเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของประชาชนผ่านกระบวนการศึกษา การสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ การบูรณาการนโยบาย และการใช้เทคโนโลยีเพื่อฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (ปกรณกิตต์ ม่วงประสิทธิ์ และ

คณะ, 2563) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยการพัฒนา หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาแบบบูรณาการ (Interdisciplinary Environmental Education) สามารถช่วยสร้างจิตสำนึกในระยะยาว การเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น โครงการโรงเรียนสีเขียว (Green School Programs) และค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ ช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับป่าไม้จริงและเกิดความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง (Marton & Säljö, 1976) นอกจากนี้ การใช้ สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีการเรียนรู้แบบโต้ตอบ ยังสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น (Sterling, 2010)

นอกจากการศึกษาภาคทฤษฎีแล้ว แนวทางชุมชนและวัฒนธรรม ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ การส่งเสริม เครือข่ายชุมชนสีเขียว (Green Community Networks) ที่ให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการปลูกและดูแลต้นไม้ สามารถสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน การบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ระบบวนเกษตร (Agroforestry) และแนวคิดป่าชุมชน สามารถช่วยให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามบริบทของแต่ละพื้นที่ (Ostrom, 1990) ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นก็สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญ เช่น การจัดพิธีกรรม “ผ้าป่าต้นไม้” ที่นำแนวคิดทางพุทธศาสนามาสนับสนุนการอนุรักษ์ป่า ทำให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติในสังคมไทย (พุทธทาสภิกขุ, 2532)

นอกจากการสร้างจิตสำนึกผ่านการศึกษาและวัฒนธรรม การออกแบบ แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และนโยบายภาครัฐ ก็เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น การใช้ คาร์บอนเครดิต (Carbon Credit System) ที่ให้รางวัลแก่ชุมชนหรือธุรกิจที่ช่วยลดซบก๊าซเรือนกระจกผ่านการปลูกป่า การสนับสนุนด้าน สิทธิทางภาษีและเงินอุดหนุน (Green Subsidies) สำหรับเกษตรกรที่ใช้แนวทางเกษตรเชิงอนุรักษ์และไม่ทำลายป่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้การฟื้นฟูป่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Hardin, 1968) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นความพอประมาณและความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Chambers & Conway, 1992)

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีและนวัตกรรมสามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการปลูกป่าและติดตามการฟื้นฟูป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ โดรนปลูกป่า (Drone Seeding Technology) ในพื้นที่ที่เข้าถึงยาก ช่วยให้ผู้สามารถปลูกต้นไม้ได้ในปริมาณมากและในเวลาที่รวดเร็วขึ้น (Chapelle et al., 2019) การพัฒนา แอปพลิเคชันติดตามต้นไม้ (Tree Monitoring Apps) ช่วยให้ประชาชนสามารถดูแลต้นไม้ที่ปลูกและตรวจสอบการเจริญเติบโตของป่าได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ นวัตกรรมด้าน การปรับปรุงพันธุ์ไม้และการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรม โดยใช้เทคนิคทางชีวภาพยังเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของระบบนิเวศ (Hart & Milstein, 2003)

สุดท้าย การบูรณาการแนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” เข้าสู่ ระดับนโยบายและการศึกษาในภาครัฐ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว รัฐบาลสามารถกำหนดให้หลักการดังกล่าวเป็นแนวทางหนึ่งใน ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการปลูกฝัง

จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การกำหนดให้ “โรงเรียนรักษ์สิ่งแวดล้อม” เป็นมาตรฐานการศึกษา ระดับชาติ หรือการส่งเสริม “เมืองสีเขียว” ผ่านนโยบายการวางผังเมืองที่ยั่งยืน (UNDP, 2020) แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” สามารถขยายผลไปสู่ระดับสังคมโดยรวม และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

“ปลูกป่าในใจคน”แล้วดีอย่างไร

การ “ปลูกป่าในใจคน” เป็นแนวคิดที่ลึกซึ้งกว่าการปลูกต้นไม้ในดิน เพราะหมายถึงการสร้างจิตสำนึกและทัศนคติที่เห็นคุณค่าของธรรมชาติและการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล แนวคิดนี้มีความสำคัญทั้งในมิติส่วนบุคคลและสังคม ซึ่งสามารถแจกแจงข้อดีได้ดังนี้

1. ในระดับปัจเจกบุคคล

- เสริมสร้างจิตสำนึกที่ดี กล่าวคือ คนที่มี “ป่าในใจ” จะมีความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของธรรมชาติ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่เคารพและดูแลสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาจิตใจและความสงบภายใน กล่าวคือ ธรรมชาติช่วยให้คนมีความสงบ ลดความเครียด และพัฒนาสภาวะทางจิตใจ เช่น การอยู่ท่ามกลางธรรมชาติหรือแม้แต่การมีความรักต่อธรรมชาติสามารถช่วยเสริมสร้างสมาธิและสติ
- เชื่อมโยงกับคุณค่าทางศีลธรรม กล่าวคือ คนที่มีจิตใจอ่อนโยนและเมตตาต่อธรรมชาติ มักมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีเมตตา ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมที่มีจริยธรรมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- เพิ่มความอดทนและขันติธรรม กล่าวคือ การปลูกป่าต้องใช้เวลา การดูแลธรรมชาติเป็นกระบวนการที่ต้องการความอดทนและสม่ำเสมอ คนที่เข้าใจหลักการนี้จะสามารถอดทนต่ออุปสรรคในชีวิตได้ดีขึ้น

2. ในระดับสังคม

- สร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อและร่วมมือกัน กล่าวคือ การปลูกป่าไม่สามารถทำคนเดียวได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและภาคส่วนต่างๆ การ “ปลูกป่าในใจคน” จึงช่วยส่งเสริมความสามัคคีและการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- ลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสมานฉันท์ กล่าวคือ สังคมที่เห็นคุณค่าของธรรมชาติและการแบ่งปันย่อมมีแนวโน้มที่จะลดการขัดแย้งทางผลประโยชน์ และมุ่งสู่ความร่วมมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ส่งเสริมเศรษฐกิจที่สมดุลและยั่งยืน กล่าวคือ คนที่มีจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมจะสนับสนุนเศรษฐกิจที่รับผิดชอบต่อธรรมชาติ เช่น เกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจพอเพียง และการบริโภคที่ไม่ทำลายทรัพยากร
- สร้างสังคมที่มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคือ การมีจิตสำนึกเรื่องธรรมชาติจะนำไปสู่เมืองที่น่าอยู่ มีพื้นที่สีเขียว และลดมลภาวะ ซึ่งส่งผลให้คนมีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ยังสะท้อนผ่านโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในระดับชุมชน เช่น โครงการพัฒนาห้วยปลาหลด จังหวัดตาก ซึ่งใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนใน

การอนุรักษ์ป่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุล รวมถึง โครงการอนุรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับรัฐอย่างยั่งยืน กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมหยั่งรากในใจคน ก็สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับสังคมที่แท้จริงได้

3. ในระดับสิ่งแวดล้อมและอนาคตของโลก

- ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เมื่อคนมีจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อม พวกเขาจะมีส่วนร่วมในการลดขยะ ลดการใช้พลังงาน และสนับสนุนการฟื้นฟูระบบนิเวศ (UNEP, 2022)

- ช่วยบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กล่าวคือ การ “ปลูกป่าในใจคน” สามารถนำไปสู่การลงมือปลูกป่าจริง ลดการตัดไม้ทำลายป่า และช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

- สร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ กล่าวคือ ถ้าคนรุ่นปัจจุบันมีจิตสำนึกในการดูแลธรรมชาติ ก็สามารถส่งต่อแนวคิดนี้ให้กับคนรุ่นหลัง ทำให้เกิดวัฒนธรรมแห่งความยั่งยืน (Sterling, 2010)

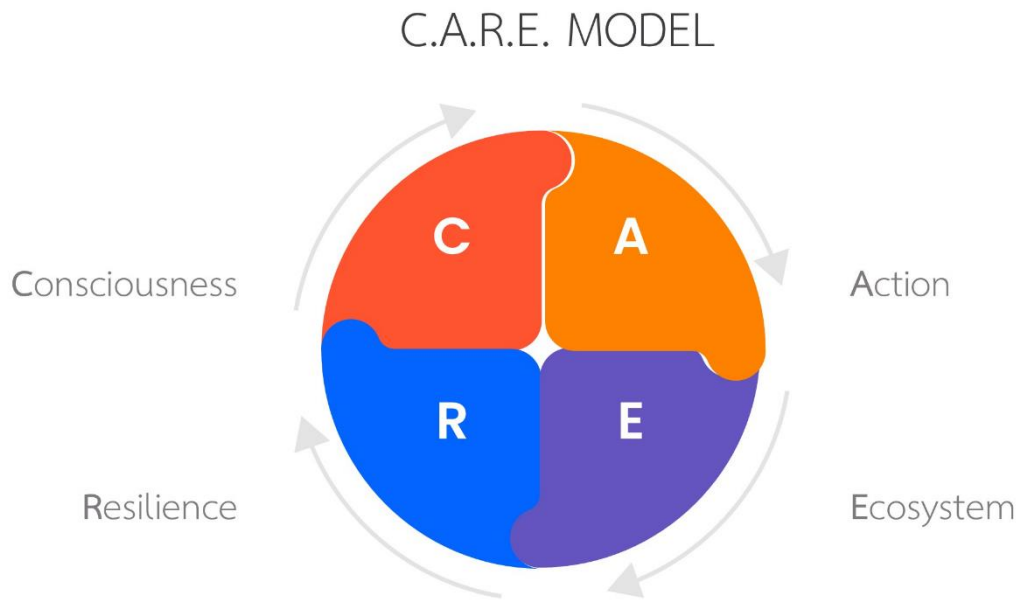
สรุป การ “ปลูกป่าในใจคน” ไม่ใช่แค่เรื่องของการดูแลธรรมชาติ แต่เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ลึกซึ้ง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทั้งในระดับบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม การมี “ป่าในใจ” จะช่วยให้คนใช้ชีวิตอย่างสมดุล มีความสงบในจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และสร้างโลกที่ดีขึ้นสำหรับคนรุ่นต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

เมื่อกกล่าวถึงการ “ปลูกป่าในใจคน” เราอาจนึกถึงภาพของต้นไม้ที่เติบโตขึ้นภายในจิตสำนึกของผู้คน มากกว่าการปลูกต้นไม้ในดินเสียอีก แนวคิดนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นจากภายใน สู่การกระทำที่ส่งผลต่อโลกภายนอก เหมือนกับเมล็ดพันธุ์ที่ต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่ และเติบโตจนกลายเป็นป่าที่สมบูรณ์

หากจะทำให้แนวคิดนี้เกิดขึ้นจริงในสังคม เราจำเป็นต้องมี โครงสร้างทางความคิด ที่ช่วยให้สามารถลงมือปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โมเดล C.A.R.E. คือแนวทางที่สามารถช่วยให้การปลูกป่าในใจคนกลายเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงและส่งผลกระทบต่อสังคมในระยะยาว

C	ย่อมาจาก	Consciousness	หมายถึง	เริ่มจากจิตสำนึก
A	ย่อมาจาก	Action	หมายถึง	เปลี่ยนเป็นการกระทำ
R	ย่อมาจาก	Resilience	หมายถึง	สร้างความยั่งยืน
E	ย่อมาจาก	Ecosystem	หมายถึง	บูรณาการสู่ระบบนิเวศของโลก

แผนภาพที่ 1 C.A.R.E. Model

จากแผนภาพที่ 1 C.A.R.E. Model สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. C = Consciousness (จิตสำนึก : เมล็ดพันธุ์แห่งการเปลี่ยนแปลง)

ทุกอย่างเริ่มต้นจาก จิตสำนึก เช่นเดียวกับการปลูกป่าที่ต้องเริ่มจากการหว่านเมล็ด แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากผู้คนยังมองไม่เห็นคุณค่าของธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง ซึ่งทำได้ผ่านการศึกษา การรณรงค์ และการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการอนุรักษ์

ลองนึกถึงเด็กเล็กที่เติบโตในครอบครัวที่รักธรรมชาติ พวกเขาอาจได้รับการสอนให้เคารพต้นไม้ เรียนรู้ว่าใบไม้ไม่ได้เป็นแค่เศษวัสดุ แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่มีคุณค่า หรือเมื่อพวกเขาได้ออกไปเดินป่า สัมผัสกับธรรมชาติ และซึมซับความงดงามของมัน นี่คือจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

เมล็ดพันธุ์แห่งจิตสำนึกจึงต้องได้รับการบ่มเพาะผ่านการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental Education) การส่งเสริมวัฒนธรรมที่รักธรรมชาติ (Green Cultural Practices) และเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่ช่วยสร้างการรับรู้ (Digital Awareness Tools)

2. A = Action (การปฏิบัติ : การเจริญเติบโตของต้นกล้า)

เมื่อจิตสำนึกเกิดขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญต่อมาคือ การกระทำ จิตสำนึกเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากไม่ได้ถูกแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม การปลูกป่าในใจคนจึงต้องขับเคลื่อนผ่านการลงมือทำ หากเราเดินเข้าไปในชุมชนแห่งหนึ่ง เราอาจพบว่าผู้คนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ แต่ยังมีโครงสร้างที่ช่วยให้พวกเขาสามารถลงมือทำได้ง่ายขึ้น หากมีการสร้างพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน มีโครงการที่เปิดโอกาส

ให้คนในพื้นที่เข้าร่วม เช่น การปลูกต้นไม้ร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา การมีตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือการให้รางวัลสำหรับครอบครัวที่สามารถลดขยะได้มากที่สุด นี่คือการเปลี่ยน "ความคิด" ให้กลายเป็น "การกระทำ"

การทำให้ต้นกล้าแห่งจิตสำนึกเติบโตต้องอาศัย โครงการอนุรักษ์ที่ให้คนมีส่วนร่วม (Community Green Projects) แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ เช่น คาร์บอนเครดิต (Carbon Credit & Green Subsidies) และนโยบายท้องถิ่นที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า (Local Environmental Policies)

3. R = Resilience (ความยั่งยืน : การเติบโตของป่าที่แข็งแกร่ง)

ต้นไม้ที่เติบโตแล้วจะสามารถอยู่รอดได้ยาวนานหรือไม่ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการดูแลรักษา เช่นเดียวกับจิตสำนึกที่ต้องการโครงสร้างทางสังคมที่สนับสนุนให้มั่นคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ในหลายประเทศ การปลูกป่าไม่ได้หมายถึงการปลูกต้นไม้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างระบบที่ทำให้ป่าอยู่รอดได้ในระยะยาว เช่น การให้สิทธิชุมชนในการดูแลป่า การสร้างกฎหมายที่คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ หรือการส่งเสริมเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

หากเราต้องการให้แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” คงอยู่ไปอีกหลายรุ่น เราต้องสร้างสังคมที่สนับสนุนให้คนรุ่นหลังยังคงรักษาธรรมชาติเอาไว้ ด้วยการออกแบบโครงสร้างเศรษฐกิจ นโยบาย และแนวปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

การทำให้ป่ายืนหยัดอยู่ได้ต้องอาศัยนโยบายป่าชุมชน (Community-Based Forest Conservation) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy & Sustainable Practices) การพัฒนาเมืองสีเขียว (Green Urban Development)

4. E = Ecosystem (ระบบนิเวศ: ป่าที่สมบูรณ์และส่งผลต่อโลกกว้าง)

เมื่อต้นไม้เติบโตเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ มันไม่ได้เป็นเพียงแค่ต้นไม้แต่ละต้น แต่คือระบบนิเวศที่เชื่อมโยงทุกสิ่งเข้าด้วยกัน เช่นเดียวกับแนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ซึ่งไม่ได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล แต่ต้องขยายออกไปสู่ระดับสังคม ประเทศ และโลก

ในโลกปัจจุบัน เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ โดรนปลูกป่า (Drone Seeding) ที่ช่วยฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม ไปจนถึง แอปพลิเคชันติดตามการเติบโตของต้นไม้ (Tree Monitoring Apps) หรือการใช้ Big Data เพื่อตรวจสอบคุณภาพของป่าในระดับโลก

หากเราสามารถบูรณาการแนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” ให้เข้าไปอยู่ในระบบเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายระดับโลก เราจะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้

ระบบนิเวศที่สมบูรณ์ต้องอาศัยเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์ป่า (Green Technology & AI in Conservation) เกษตรกรรมยั่งยืน (Agroforestry & Sustainable Farming) และความร่วมมือระดับโลก เช่น SDGs และ ESG

บทสรุป

แนวคิด “ปลูกป่าในใจคน” มิได้หมายถึงการปลูกต้นไม้บนผืนดินเพียงอย่างเดียว แต่คือการปลูกฝังจิตสำนึกให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางความคิด มากกว่าการพึ่งพากฎหมายหรือมาตรการบังคับ เมื่อผู้คนตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติในฐานะส่วนหนึ่งของชีวิต การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

กระบวนการนี้เปรียบเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความตระหนักรู้ ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ และแรงจูงใจที่นำไปสู่การลงมือทำ หากจิตสำนึกได้รับการบ่มเพาะอย่างต่อเนื่อง ย่อมนำไปสู่พฤติกรรมที่ยั่งยืนโดยไม่ต้องอาศัยการบังคับ ในทางตรงกันข้าม หากประชาชนเพียงปฏิบัติตามกฎโดยปราศจากความเข้าใจ พฤติกรรมเหล่านั้นก็อาจไม่ยั่งยืนในระยะยาว

แนวคิดนี้ยังสัมพันธ์กับปรัชญาสิ่งแวดล้อมและจริยศาสตร์คุณธรรม ซึ่งเน้นการพัฒนาความรับผิดชอบผ่านคุณค่าภายใน เช่น ความอดทน เมตตา และความพอเพียง การปลูกป่าในใจคนจึงเป็นการสร้างคุณธรรมภายในที่สะท้อนต่อความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสังคม

ในทางปฏิบัติ แนวคิดนี้ควบคู่กับกระบวนการฝึกอบรมคุณธรรมทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยสามารถเกิดขึ้นผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การทำงานอาสา หรือการมีแบบอย่างที่ดี ขณะเดียวกัน สังคมควรส่งเสริมวัฒนธรรมคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา สื่อสารสาธารณะ และพื้นที่เรียนรู้ร่วม ซึ่งจะช่วยให้คุณธรรมกลายเป็นพลังขับเคลื่อนร่วมของสังคม

ในระดับนโยบาย การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ต้องอาศัยเครื่องมือที่หลากหลาย ตั้งแต่โครงการอนุรักษ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ไปจนถึงแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและการใช้เทคโนโลยีเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การปลูกป่าในใจคนจึงจะเกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ เมื่อทุกภาคส่วนร่วมมือกันสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบ่มเพาะจิตสำนึกอย่างยั่งยืน

ท้ายที่สุด แนวคิดนี้ไม่ใช่เพียงคำกล่าวเชิงสัญลักษณ์ หากแต่เป็นหลักการที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง หากเมล็ดพันธุ์แห่งจิตสำนึกได้รับการหว่านและบ่มเพาะอย่างเหมาะสม มันจะเติบโตเป็นป่าแห่งความตระหนักรู้ที่หยั่งรากอยู่ในใจผู้คน และกลายเป็นรากฐานของโลกที่ยั่งยืนสำหรับคนรุ่นต่อไป

บรรณานุกรม

- ปกรณกิตติ ม่วงประสิทธิ์ และคณะ. (2563). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน, *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 18(2), 21-42.
- พระมหาชินวัฒน์จกกวโร (กุยรัมย์). (2562). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชิงพุทธของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 : วิเคราะห์เชิงพุทธธรรม. *วารสารมหาจุฬานาค รพรรคนันท์*, 6(8), 4076-4094.
- มรกต กำแพงเพชรและสวรรยา ธรรมอภิพล. (2560). หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 9(2), 192-201.
- วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์ และคณะ. 2564). หลักการบริหารกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทย. *วารสารมหา จุฬานานันท์ปริทรรศน์ ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 3(6), 33-41.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ของประเทศไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ : สผ.
- Aristotle. (1999). *Nicomachean ethics* (W. D. Ross, Trans.). Oxford University Press. (Original work published ca. 350 BCE)
- Brennan, A., & Lo, Y. S. (2016). *Environmental ethics*. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Winter 2016 Edition). [Online]. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/ethics-environmental/> [30 March 2025].
- Chambers, R., & Conway, G. (1992). *Sustainable rural livelihoods: Practical concepts for the 21st century*. Institute of Development Studies. Brighton, UK: IDS Publishing.
- Chapelle, J., et al. (2019). *Using drones for reforestation: A new frontier in ecological restoration*. *Environmental Science Journal*, 45(3), 67-82.
- Dewey, J. (1997). *Experience and education*. Macmillan. (Original work published 1938)
- Hardin, G. (1968). The tragedy of the commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248.
- Hart, S. L., & Milstein, M. B. (2003). *Creating sustainable value*. *Academy of Management Executive*, 17(2), 56-67.
- Heidegger, M. (1977). *The question concerning technology and other essays* (W. Lovitt, Trans.). Harper & Row.
- Leopold, A. (1949). *A sand county almanac*. Oxford University Press.

- MacIntyre, A. (1981). *After virtue: A study in moral theory*. University of Notre Dame Press.
- Marton, F., & Säljö, R. (1976). On qualitative differences in learning: I—Outcome and process. *British Journal of Educational Psychology*, 46(1), 4-11.
- Naess, A. (1973). The shallow and the deep, long-range ecology movement: A summary. *Inquiry*, 16(1-4), 95-100.
- Naess, A. (1989). *Ecology, community and lifestyle* (D. Rothenberg, Trans.). Cambridge University Press.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Ricoeur, P. (1976). *Interpretation theory: Discourse and the surplus of meaning*. Texas Christian University Press.
- Sandel, M. (1982). *Liberalism and the limits of justice*. Cambridge University Press.
- Sterling, S. (2010). *Sustainability education: Perspectives and practice across higher education*. Earthscan.
- Sterling, S. (2010). Transformative learning and sustainability: Sketching the conceptual ground. *Learning and Teaching in Higher Education*, 5(1), 17–33.
- UNDP. (2020). *The future of sustainability policy: Strategies for the 21st century*. New York : United Nations Development Programme.
- United Nations Environment Programme. (2022). *Emissions gap report 2022: The closing window – Climate crisis calls for rapid transformation of societies*. Nairobi : UNEP.
-

 สถาบันพอดี
SHDM Foundation

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดีให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดี

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพอดี

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพอดีก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับ การตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพอดีแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสาร สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษาคณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดี” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK เนื้อหาจะเป็นขนาด 16 พอยต์ หัวข้อขนาด 18 พอยต์ ชื่อเรื่องขนาด 20 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ดังนี้ บน, ล่าง, ภายนอก ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ยกเว้น ภายในตั้งเป็น 1.3 นิ้ว

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรเกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งทีนำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แง่ผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

2.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรมากเกิน 5 คำ

2.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

2.6 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน

2.7 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้างนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้างนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

2.8 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

2.9 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอที เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับตีพิมพ์เผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
 - สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพอดี มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค รัตนาธิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนาธิเบศร์ บางกระสอ อำเภอมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908
-

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	<p>ทิตินา แชมมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.</p> <p>Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i>. New Delhi : Motilal Babarsidass.</p>
ผู้แต่ง 2-3 คน	<p>ชรินทร์ เฉลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i>. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.</p> <p>วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรชพล พรหมมาศ และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i>. โครงการงานสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.</p> <p>Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i>. Boston : Harvard Business School Publishing Corporation.</p> <p>Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i>. St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.</p>
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	<p>กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น</p> <p>สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i>. นนทบุรี : สำนัก งานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย.</p> <p>Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spiritual dela maison Sarrazin</i>. College de France : Quebec.</p>
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	<p>สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i>. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์.</p> <p>World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i>. Geneva Switzerland : World Health Organization.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์./: สำนักพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	<p>รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>. กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.</p> <p>Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021) . <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i>. Research in the Sociology of Organizations.</p>
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	<p>คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i>. (เอกสารอัดสำเนา).</p> <p>Lynn, A. (1994). <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i>. Chicago : University of Illinois. (unpublished).</p>
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	<p>นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน.</p> <p>Omega (pseud). (2 0 0 5). <i>Garden of repose bitter cold nights</i>. (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.</p>
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	<p>PORPEANG THE EXPLORER <i>เศรษฐกิจพอเพียง</i>. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.</p> <p><i>Aids and the third world</i>. (1989). Philadelphia : New Society Publishing.</p>
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	<p>ซิม สิวพัตร, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i>. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.</p> <p>Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i>. New Delhi : n.p.</p>
กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	<p>วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์.</p> <p>Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i>. translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.</p>
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	<p>คมเดือน โปธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตกวรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i>. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.</p> <p>Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i>. Chicago : University of Chicago Press.</p>

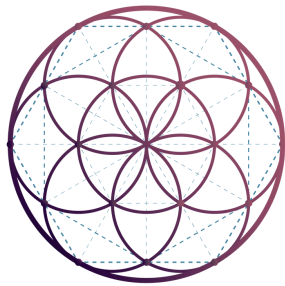
รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์ ก, ข, ค หรือ a, b, c) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ : / สำนักพิมพ์.
	<p>กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>_____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster.</p> <p>_____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.</p>
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ แปลโดย/ ชื่อผู้แปล./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ สถานที่พิมพ์ ./ : / สำนักพิมพ์.
	<p>Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส.</p> <p>Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Honng Kong : The Chinese University of Honng Kong.</p>
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่ (ถ้ามี)) ./ เลขหน้า.
	<p>อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรนาท จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มมร</i>, 11(2), 25-41.</p> <p>Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2), 145-174.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด/./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	นริศา ชูตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้สูงอายุใน โรงเรียนหอमुख ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต</i> . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i> . New York : Carkson College Technology.
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i> . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i> . Bangkok : Chulalongkorn University.
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	อภิพัทธ์ วิเศษใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรัทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต</i> . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i> . Industrial Management : Prince of Songkla University.
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	วิษณุ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i> . กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i> . Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา:/URL/[วัน/เดือน/ปี].
	<p>คมชัดลือก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างแปดทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ Papper Planes ต่อวัยรุ่นฟันน้ำนม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567].</p> <p>United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].</p>
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./[ปีที่พิมพ์]./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	<p>มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณหงษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.</p> <p>Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.</p>
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	<p>พระไพศาล วิสาโล. <i>การตื่นรู้คืออะไร</i>. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์.</p> <p>Sanguansermisri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.</p>
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./[วัน/เดือน/ปี]./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า.
	<p>สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. <i>ผู้จัดการรายวัน</i> : 13.</p> <p>Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. The Washington Post : A1.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	<p>รุ่งนภา นิมพุต. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i>, 67-94. กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟวิง.</p> <p>Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasiriwat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i>, 67-94. Bangkok : P. A. Living.</p> <p>หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง</p>
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่./../ตอนที่./../หน้า...-
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i> . เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อภาพ./[Image]./จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx
	 <p>ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018)</p> <p>ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม</p> <p>Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือแผนผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	<div data-bbox="619 840 1252 1265" style="text-align: center;"> <p>ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ประเทศชาติ ประชาชน สมดุล ยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง</p> <p>ภูมิคุ้มกันในด้านวัตถุ / สังคม / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม</p> <p>น้ำใจ</p> <p>สายกลาง ความพอเพียง</p> <p>พอประมาณ</p> <p>มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดี</p> <p>ความรอบรู้ คุณธรรม</p> <p>ความรอบคอบ ชื่อสัตย์สุจริต อดทน</p> <p>ความระมัดระวัง ความเพียร มีสติ ปัญญา แบ่งปัน</p> <p>พื้นฐาน</p> </div> <p>ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา ทริมเทพาธิป และคณะ, 2564)</p> <p>เมธา ทริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.</p>

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสธรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG